

ADDININ MUSULUNCI

KAMAR YADDA
NASSOSHIN AL-QUR'ANI
DA SUNNAR FIYAYYEN HALITTA
SUKA KAWO

WALLAFAR:

Fahad Bn Hamad Al-Mubarak

دين الإسلام

تعرضه نصوص القرآن وسنة خير الأنام

إعداد: فهد بن حمد المبارك

ADDININ MUSULUNCI

KAMAR YADDA NASSOSHIN AL-KUR'ANI DA SUNNAR
FIYAYYEN HALITTA SUKA KAWO

Wallafar:

Fahad Bn Hamad Al-Mubarak

شركاء التنفيذ:

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع
الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغير في النص.

- Telephone: +966114454900
- ceo@rabwah.sa
- P.O.BOX: 29465
- RIYADH: 11557
- www.islamhouse.com

DA SUNAN ALLAH MAI RAHAMA MAI JIN KAI

Gabatarwa

Godiya ta tabbata ga Allah, muna yabon Sa, muna neman taimakon Sa, muna neman gafarar Sa, kuma muna neman tsarin Allah daga sharrin kawunan mu da sharrin ayyukan mu, wanda Allah Ya shiryar shine shiryayye, kuma wanda ya ɓatar, ba za ku sami mai tsaro da mai shiryarwa a gare shi ba, kuma ina shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah, kuma ina shaidawa lallai Muhammadu bawanSa ne kuma ManzonSa ne – tsira da amincin Allah masu yawa su tabbata a gare shi –.

Bayan haka

Lallai buƙatar matsananciyace a yau na samun wani taƙaitaccen littafi, mai sauƙi wanda zai gabatar da Addinin Musulunci a cikin cikakkiyar fahimtar sa, duk dayane a abinda ya rataya da Imani, ko Ibada, ko mu'amala, ko ladubba, ko wanin haka. Ta yanda mai karatashi zai iya samun wani cikakken tinani mabayyani matattari cikakke game da Addinin Musulunci, kuma mai shiga cikin Addinin Musulunci ya samu makoma na farko a cikin neman sanin hukunce–hukuncen sa, da ladubban sa, da umarnin sa, da hane–hanen sa, kuma wannan littafin ya zama a hannun masu kira zuwa ga Allah suna fassara shi zuwa dukkanin yaruka,

kuma su badashi ga duk mai tambaya game da Addinin Musulunci, da duk mai shiga wanda zai shiga ciki, ta yadda duk wanda Allah Ya so shiriyar da shi ta hanyarsa zai shiriya, kuma hujja da isarwa su tsayu akan ma'abota karkata da ɓata.

kafin fara rubuta wannan littafin, ya zama dole a saita hanyoyi da sarrafawa wanda dole ne marubucin ya bi su, domin cimma babbar manufar wannan littafin ta hanyarsu, zamu ambaci abubuwan kiyayewan nan masu zuwa: Shine cewa a bijiro da wannan Addinin ta hanyar ayoyin Alkur'ani mai girma da tsarkakakkiyar sunnar Annabi, kuma ba ta hanyoyin mutane ba, da hanyoyin masana falsafa a tattaunawa da gamsarwa, ta hanyar abubuwa da dama:

A- cewa ta hanyar jin zancen Allah – maɗaukakin sarki – da fahimtar abin da yake nufi wanda Allah Ya so shiriyar sa zai shiriya, kuma hujja ta tsaya akan mai tsaurin kai kamar yadda – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Idan wani daga mushirikai ya nemi maƙwabtakarkato, ka ba shi maƙwabtakar har ya ji, maganar Allah sannan ka ba shi Aminci}. [Tauba: 6], Wataƙila hujja da saƙon ba sa tsayawa ta hanyoyin ɗan Adam, da hanyoyin falsafa, waɗanda tawaya da ɓaci suke zakke musu.

B- Lallai cewa Allah Ya umurce mu da isar da Addinin Sa da wahayin Sa kamar yadda Ya saukar, bai umarce mu da **ƙirƙirar** hanyoyin falsafa daga kan mu ba don shiryar da mutanen da muke tsammanin zamu isar dasu ga zukatan su, to me yasa muke shagaltar da kan mu da abinda ba a umarcemu da shi ba, kuma sun juya baya ga abin da Ya umurce mu da shi?

C- Lallai cewa sauran hanyoyin Da'awah, kamar yawaita zance game da karkacewar abokan adawa, da amsa su, walau a fagen **Aƙida**, ko ibada, ko **ɗabi'u**, ko ladubba, ko tattalin **arziƙi**, ko amfani da jayayya ta tunani da hankali, kamar magana game da tabbatar da samuwar Allah – Allah Ya **ɗaukaka** akan abin da azzalumai suke **faɗa ɗaukaka babba**, ko kuma magana kan canjin da aka samu a cikin Injila, da Attaura, da littattafan sauran Addinai, da bayanin tawayarsu da **ɓacin su**. Duk wannan ya dace ya zama mashiga dan girgiza abokan hamayya a mafarar su da **ƙudirce-ƙudircen su**, kuma ya dace da zama guziri na wayewa ga musulmi – duk da cewa rashin sanin sa ba zai cutar da shi ba – amma kwata-kwata bai dace ba ya zama ginshiki da tushen kira zuwa ga Allah.

D- Waƙaƙiƙa suke shigowa Musulunci ta waƙaƙiƙa manyoyin da aka ambata ba lallai ne su zama musulmai na gaske ba, wataƙila ƙayansu zai iya shiga wannan Addinin saboda sha'awar wani batun da aka shinfafa Magana a kansa, kuma zai iya kasancewa bai kuƙudirce wasu manyan lamurran daban na Addini ba, kamar wanda yake sha'awar – misali – amfanin tattalin arziƙin Musulunci; Amma baya imani da lahira, ko baya imani da samuwar aljanu da Shaidan, da sauransu. Irin waƙaƙiƙa mutane cutuursu ga musulunci yafi amfaninsu yawa.

E- Alƙur'ani yana da iko a kan rayuka da zukata, don haka idan aka bar shi tsakaninsa da su, tsarkakakkun rayuka za su amsa masa, kuma za su hau kan manyoyin imani da taƙawa, don haka me ya sa za a tsare tsakanin sa da su?!

Kada ramuwar gayya ya shiga ciki, ko kuma damuwar da ke afkuwa, ko kuma abubuwan da suka gabata a rayuwa wajen gabatar da wannan Addinin, sai dai ana gabatar da wannan Addinin kamar yadda ya sauka, yana mai bin hanyar sa a yin magana da mutane da kuma shigar dasu mashigar tsayuwa kan Addini. Ya

nufi sassauƙan salo, da taƙaitawa gwargwadon iko, ta yadda ɗaukar littafin da yadda shi tsakanin mutane zaiyi sauƙi.

Kaddara cewa mun gama wannan aikin, mun fassara wannan littafin, mun buga kwafe miliyan goma, kuma ya isa hannun mutane miliyan goma, sai kashi ɗaya ne kawai daga cikinsu suka yi imani da ayoyi da hadisan da ke ciki, kuma kashi casa'in da tara suka kafirce kuma suka bijire daga gare shi, kuma wannan kashi ɗayan ya zo mana yana mai jin tsoro alhali yana son imani da taƙawa, to shin ka sani, yakai ɗan'uwana mai girma, cewa wannan kaso ɗaya yana nufin shigar mutane dubu ɗari zuwa Addinin Musulunci? Babu shakka wannan babbar nasara ce, kuma Allah Ya shiriyar da mutum ɗaya ta hanyarka shi ne mafi alheri a gare ka fiye da jajayen rakuma.

Maimakon haka, idan babu ɗaya daga cikin waɗannan mutanen da aka kira suka yi imani, kuma dukkansu suka juya baya ga wannan Addinin, to za mu kasance mun bada amanar kuma mun isar da saƙon da Allah Ya ɗfora mana shi. Lallai cewa manufar masu kira zuwa ga Allah ba kawai shi ne gamsar da mutane game da wannan Addinin bane kawai, – ko kamar

yadda littafi mai tsarki ya ambata a kwaɗayin shiriyarsu —: {A'a don yin koƙari wajen shiriyar da su ne Idan ka yi kwaɗayi a kan shiryuwarsu, to, lalle ne, Allah bā Ya shiriyar da wanda yake ɓatarwa, kuma bā su da waɗansu mataimaka". (Al-nahl: 37) Amma babban aikinsu shi ne aikin Annabin su – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – wanda Ubangijin sa – Mai girma da ɗaukaki – Yakece masa: {Yā kai Manzo! Ka iyar da abin da aka saukar zuwa gare ka daga Ubangijinka. Kuma idan ba ka aikata ba, to, ba ka iyar da manzancinSa ba ke nan. Kuma Allah Yanā tsare ka daga mutāne. Lalle ne, Allah bā Ya shiriyar da mutāne kāfirai}. (Al-Ma'ida: 67).

Muna roƙon Allah – tsarki ya tabbata a gare Shi – cewa mu duka mu zama masu taimakekeniya wajen isar da Addinin Allah ga dukkan mutane, kuma Ya sanya mu mabuɗan alheri, masu da'awa zuwa gare shi, masu kulle sharri a gabansa, kuma Allah ne Mafi sani, tsira da amincin Allah su tabbata ga Annabinmu Muhammad.

Mai Karatu Maigirma:

Wannan littafin, wanda ke hannunka, yana gabatar maka da Addinin Musulunci, a sauƙaƙƙiyar hanya wacce ta kunshi dukkan ɓangarorin sa (**Aƙidun sa – Ladubban sa – Dokokin sa – Sauran koyarwar sa**).

Nayi la'akari da manyan abubuwa da yawa:

Na farko: Mayar da hankali kan tushen Addinin da ya ginu a kai.

Na Biyu: Takaitawa gwargwadan iko

Na Uku: Gabatar da Musulunci ta hanyar tushen sa na asali (Alƙur'ani mai girma, Hadisan Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –), ta yanda mai karatu zai tsaya fuska da fuska a gaban maɓuɓɓugan hanyoyin Musulunci na asali inda zai ciro shiriyar sa da koyarwarsa kai tsaye.

Ya kai mai karatu, bayan ka kai ƙarshen littafin, za ka ga cewa ka samar da bayyananniyar fahimta game da Addinin Musulunci, bayan haka kuma a hankali za ka hauhawa a daga al'amurn ilimin game da wannan Addinin.

Wannan littafin da ke hannunka gungun mutane masu yawa suna ɗimaucewa. Shi a farko yana nufin waɗanda ke son

shiga Addinin Musulunci da koyan aƙidodinsa da ladubbansa da hukunce–hukuncen sa.

Kmar yanda yake nufin waɗan da suke da sha'awar koyo game da Addinai, musamman Addinan da miliyoyin mutane suke karɓar su. Shi yana nufin abokai na Musulunci da suke jin tausayin sa kuma suke jin daɗin wasu halayen sa. Yana kuma nufin makiya da masu adawa da Musulunci. , wanda rashin sanin sa na iya zama ɗaya daga cikin manyan dalilan wannan ƙiyayya da waccan ƙiyayyar.

Daga waɗanda suke da sha'awar wannan littafin a babban mataki, su ne musulmin da suke son su bayyana Addinin Musulunci ga mutane. Wannan littafin zai taƙaita ƙoƙarin su kuma ya sauƙaƙa musu aikin.

Kuma zaka iya samu, ya kai mai karatu, – idan baka da wata masaniya game da Addinin Musulunci – cewa kana buƙatar maida hankali sosai, da karatu a hankali domin sanin ma'anonin da wannan littafin ya tattarusu, don haka kar ka gaji da hakan, kasancewar akwai wasu shafuka masu yawa na Musulunci waɗanda suke amsa tambayoyinka.

1- KALMAR TAUHIDI (BABU ABIN BAUTAWA DA GASKIYA SAI ALLAH)

Ka'ida ta asali ga Addinin Musulunci shine kalmar tauhidi (Babu wani abin bauta da gaskiya sai Allah) ba tare da wannan tushe ba, ginin Musulunci maɗaukaki bazai tsaya ba. Ita ce kalma ta farko da dole ne wanda ya shigo Addinin Musulunci ya furtata yana mai Imani da dukkan ma'anoninta da abubuwan da take nuni akai. Menene ma'anar babu wani abin bauta da gaskiya sai Allah?

Babu wani abin bautawa da gaskiya sai Allah yana nufin:

- Babu wani mahalicci ga samammu sai Allah.
- Babu wani mai mallaka ko mai juya rayuwar wannan duniya face Allah.
- Babu abin bautawa daya cancanci bauta sai Allah.

Allah shi ne wanda ya halicci wannan duniyar mai yalwa mai kayatarwa. Wannan sararin samaniya, tare da manyan taurarinta, da kananan taurari masu tafiya, suna tafiya cikin tsari dalla-dalla, da motsi mai ban mamaki, ba mai rikesu sai Allah kaɗai. Wannan ƙasa tare da tsaunukanta da kwarurukanta, tuddai da rafukanta, da bishiyoyinta da shuke-

shukenta, tare da iska da ruwa, **sararinta** da tekunta, da darenta da ranarta, tare da duk wanda ke zaune a cikinta da wanda ke tafiya a kanta, Allah ne kaɗai Ya halicce ta, kuma Ya samar da ita daga rashi, Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce a cikin littafin Sa Mai girma: {Kuma rānā tanā gudāna zuwa ga wani matabbaci nāta. Wannan ƙaddarāwar Mabuwāyi ne, Masani.Kuma da watā Mun ƙaddara masa manzilōli, har ya kōma kamar tsumagiyar murlin dabīno wadda ta tsūfa. Rānā bā ya kamāta a gare ta, ta riski watā. Kuma dare bā ya kamāta a gare shi ya zama mai tsēre wa yini, kuma dukansua cikin sarari guda suke yin iyo}. (Yaseen: 38–40) {Da ƙasā, Mun mīke ta, kuma Mun jēfa kafaffun duwātsu a cikinta, kuma Mun tsirar, a cikinta daga kōwane ma'auri mai ban sha'awa? Dōmin wāyar da ido da tunātarwa ga dukan bāwa mai tawakkali? Kuma Mun sassakar, daga samā ruwa mai albarka sa'an nan Muka tsirar game da shi (itācen) lambuna da ƙwāya abin girbēwa. Da Itācen Dabīno dōgāye, sunā da'ya'yan itāce gunda māsū hauhawar jūna}. (Qaf: 7–10)

Wannan ita ce halittar Allah Madaukaki, Ya sanya ƙasa matabbata, kuma Ya sanya mata halaye na jan hankali a cikin adadin da ya dace da buƙatar rayuwa a kanta, bazai ƙaru ba ballantana motsi yayi wahala a kanta, kuma batayi ƙaranciba

ballantana halittu masu rai su tashi daga gareta, kuma komai yana da adadi a gurin Sa. Kuma Ya saukar da ruwa mai tsarkakakke daga sama, wanda rayuwa ba ta tabbata sai da shi, {Kuma Muka sanya komai mai rai daga ruwa} (Al-anbiyaa: 30) Ya fitar da tsire-tsire da kayan marmari itace, Ya shayar da dabbobi da mutane tare da shi, Ya shiryar da kasar don ta kiyaye dashi, kuma ya kai shi maɓuɓɓugai da koramai.

Kuma Ya tsiro da lambuna na farin ciki da bishiyoyinta, da furanninta, da wardinta, da kyawawan kwalliyarta. Allah wanda Ya kyautata halittar komai, kuma Ya fara halittar mutum daga yumɓu.

Mutum na farko da Allah Ya halicce shi shine mahaifin mutane, Adam – amincin Allah ya tabbata a gare shi – Ya halicce shi daga yumɓu, sa'annan Ya daidaita shi Ya siffanta shi Ya hura masa ruhinsa, sannan Ya halicci matarsa daga gare shi. Sa'an nan Ya sanya ɗiyansa daga wani asali na wani ruwa wulākantacce.

Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Kuma lalle ne, haƙiƙa, Mun halitta mutum daga wani tsantsa daga lāka. Sa'an nan kuma Muka sanya shi, ɗigon maniyyi a cikin matabbata natsattsiya. Sa'an nan kuma Muka halitta shi gudan jini, sa'an

nan Muka halitta gudan jinin tsōka, sa'an nan Muka halitta tsōkar ta zama ƙasūsuwa, sa'an nan Muka tufātar da ƙasūsuwan da wani nāma sa'an nan kuma Muka ƙāga shi wata halitta dabam. Sabōda haka albarkun Allah sun bayyana, Shi ne Mafi kyaun māsū halittawa}. (Al-Mu'aminun: 12-14)

Kuma tsarki ya tabbatar maSa Ya ce: {Shin kuma kun ga abin da kuke fitarwa na maniyyi? Shin kũ ne kuke halitta shi, kō kuwa mũ ne Māsū halittāwa? Mũ ne Muka ƙaddara mutuwa a tsakāninku, kuma ba Mu zama Māsū gajiyāwa ba, A kan Mu musanya waɗānsu (mutāne) kamarku, kuma Mu mayar da ku a cikin wata halitta da ba ku sani ba}. (Al-Waƙi'ah: 58-61) Kayi lura a halittar da Allah, zaka sami abin mamaki game da madaidaiciyar na'urori da tsaruka ababen kyautatawa wadanda baka sanin komai game da ayyukansu sai kaɗan, balle ku sarrafa su. Wannan kayan aiki ne na narkewar abinci. Yana farawa da bakin da ke yanke abinci zuwa yanki ƙarami don sauƙaƙa narkewa, sai haɗiyewa, sa'annan a jefa a cikin maƙogwaro, kuma harshen garaya ya buɗe masa, ya zame cikin ciki ta hancin motsi tare da motsin tsutsa a cikin ciki, tsarin narkewa yana ci gaba, yayin da abinci ya rikiɗe ya zama ruwa, wanda buɗewar kofa a cikin ciki ya buɗe kuma ya nufi duodenum, inda aikin narkewa ke ci gaba, wanda

shine jujjuyawar albarkatun abinci a cikin abin da ya dace don ciyar da kwayoyin jiki, sannan daga ita zuwa uwar hanji, inda aka kammala ayyukan narkewa na karshe kuma abincin ya zama ta wannan hanyar dacewa da villi a cikin hanjin don gudana tare da Jijiyar Jini ,kuma wannan cikakkiyar gaɓa ce mai haɗa jini don faɗaɗawa a cikin haɗaɗɗun jijiyoyi, idan da za ku raba su, tsawonsu zai karu zuwa dubban kilomita, haɗi zuwa tashar famfo ta tsakiya da ake kira zuciya, wacce ba ta gajiya wajen jigilar jini ta waɗannan jijiyoyin jinni.

Akwai wata gaɓar ta numfashi, da ta huɗu ga jijiyoyi, da ta biyar don haɓar bayan gida, da ta shida, da ta bakwai da ta goma waɗanda ko yausha muke kara ilimi da su kowace rana, abin da ba mu sani ba a cikinmu shine mafi yawa daga abinda muka sani. Waye ya halicci wannan mutumin da irin wannan kamalar sai Allah?!

Saboda haka, mafi girman zunubi shine ka sanya kishiya ga Allah, kuma shi ne Ya haliƙƙe ka.

Ka tafi da buɗaɗɗiyar zuciya da ruhi bayyananne, kuma kayi tunani game da kayatuwar halittar Allah – Maɗaukaki – mai ban al'ajabi, wannan iskar da kuke numfasawa da kutsawa cikinka ko'ina, ba tare da launin da zai gurɓata idanunka ba,

kuma da zai yanke daga gareka na mintoci ababen kirgawa da ka mutu: Wannan ruwan da kake sha, abincin da kake ci, da wannan mutumin da kake kaunarsa, da wannan kasar da kake tafiya a kanta, da wannan sama da kake kallo, duk abin da idanunku suka gani da waƙanda ba ku gani na halittu, babba ko karami, dukkansu daga halittar Allah ne, Mahalicci kuma Masani.

Lallai cewa tunanin a halittun Allah yana sanar da mu game da girma da ikon Allah, kuma daga cikin mafi girman mutane wauta da jahilci da bata (shine) wanda yake ganin wannan halittar mai ban mamaki, mai girma, mai dacewa abar ingantawa, mai nuni da babbar hikima da cikakken iko, sannan ba ya imani da Mahaliccin da Ya samar dashi daga rashi. Allah Maƙaukaki Ya ce: {Shin, an halitta su ne bā daga kōme ba, kō kuwa sū ne māsū yin halitta? Shin, sun halitta sammai da kasa ne? Ā'a ba su dai yi īmānin yakīni ba}. (Al-Dur: 35–36)

Allah, tsarki ya tabbata a gare shi, shi ne wanda kubutacciyar dabi'a take sanin Sa ba tare da buƙatar sanarwa ba, haƙiƙa a tabbatar da ita Ya samar da fuskanta da komawa zuwa gare shi, saidai cewa ita tana batarwa kuma tana nisantarwa gare Shi tsarki ya tabbatar maSa.

Saboda haka, idan wata musiba, ko wata annoba ko wata matsala mai tsanani da damuwa ta same ta, kuma ta fuskanci haɗarin da ke gabatowa a kasa ko teku, sai ta koma kai tsaye ga Allah don samun taimako da ceto daga abin da take ciki, kuma Allah Maɗaukakin sarki Yana amsawa ga masu baƙin ciki idan ya kira Shi ya kuma yana yaye cuta.

Wannan Mahaliccin mai girma Ya fi komai girma, a maimakon haka babu wani abu daga cikin halittunSa da za a iya auna shi, domin Shi ne babba wanda girmanSa ba shi da iyaka, kuma ba wanda zai iya kewaye a saninSa. Abin siffantawa da siffar daukaka akan halittunSa a birbishin sammanSa. {Babu abinda yayi kama da Allah kuma shi ne Mai ji kuma Mai gani}. (Al-Shura: 11). Babu wani abu daga cikin halittunSa da yayi kama daShi da shi, kuma abinda ya darsu a zuciyarka, to Allah ba haka yake ba. Tsarki ya tabbata a gare Shi, Yana ganin mu daga saman sammanSa, amma ba ma ganin Sa. {Gannai bā su iya riskuwarSa, kuma Shī Yanā riskuwar gannai, kuma Shī ne Mai tausasāwa, Masani}. [Al-An'am: 103], Amma hankalinmu da ikokinmu ba za su iya jure ganinSa a wannan duniyar ba. Haƙiƙa ɗaya daga cikin Annabawan Allah ya nemi hakan, shi ne Musa – amincin Allah ya tabbata a gare shi – ya roƙe Shi, lokacin da Allah Ya

yi magana da shi a dutsen Ad-Dur: Ya ce, “Ya Ubangijina, nuna min inyi duba zuwa gareKa”, Allah – Maɗaukaki – Ya ce masa: {Bã zã ka gan Ni ba, kuma amma ka dũba zuwa ga dũtse, to, idan ya tabbata a wurinsa, to, zã ka gan Ni." Sa'an nan a lõkacin da Ubangijinsa, Ya kuranye zuwa ga dũtsen, Ya sanyã shi niƙaƙƙe. Kuma Mũsã ya fãɗi sãmamme. To, a lõkacin da ya farka, ya ce: TsarkinKa ya tabbata! Nã tũba zuwa gare Ka, kuma ni ne farkon mũminai}. (Al-A'araf: 143), Babban dutse mai tsayi ya faɗo kuma ya tsage saboda bayyanar Allah gare shi, to ta yaya mutum zai iya yin hakan da rauni da ƙarancin ƙarfi.

Daga cikin sifofin Allah – Maɗaukaki – shine cewa Shi mai iko ne akan komai, {Kuma Allah bai kasance wani abu na iya gajiyyar daShi a cikin sammai da kuma ƙasa} (Fadĩr: 44). Rai da mutuwa a hannunSa suke. Kowace halitta tana buƙatar Sa, kuma Shi mawadaci ne ga kowace halitta Allah – Maɗaukaki – Ya ce: {kũ mutãne! Kũ ne mãsu buƙãta zuwa ga Allah, kuma Allah, Shĩ ne Mawadãci, Gõdadde}. (Fadir:15). Daga cikin siffofin Sa – tsarki ya tabbata a gare Shi – shi ne ilimin da ya kewaye komai da komai: {Kuma a wurinSa mabũdan gaibi suke, babu wanda yake sanin su fãce Shi, kuma Yanã sanin abin da ke a cikin tudu da ruwa, kuma

wani ganye ba ya fāḍuwa, fāce Yā san shi, kuma bābu wata kwāya a cikin duffan ƙasā, kuma babu ɗanye, kuma babu ƙēƙasasshe, fāce yanā a cikin wani Littāfi mai bayyanāwa}. (Al-An'am: 59) Ya san abin da harshenmu ke magana da kuma gaɓoɓinmu suke aikatawa, har ma da abin da zukatanmu ke boyewa: {(Allah) Ya san yaudarar idānu da abin da ƙirāza ke bōyēwa}. (Ghafir: 19) Allah –tsarki ya tabbata a gare shi – Shi ne masani game da mu, masani game da yanayinmu, babu wani abu da yake ɓuya gare shi a duniya ko a sama, ba ya sakaci, ba ya mantuwa, kuma ba ya barci. Allah Yana cewa: {Allah, bābu wani Ubangiji fāce Shi, Rāyayye, Mai tsayuwa da kōme, gyangyadī bā ya kāma Shi, kuma barci bā ya kāma Shi, Shi ne da abin da yake a cikin sammai da abin da yake a cikin ƙasa. Wane ne wanda yake yin cēto a wurinSa, fāce da izninSa? Yana sanin abin da yake a gaba gare su da abin da yake a bāyansu. Kuma bā su kēwayēwa da kōme daga ilminSa, fāce da abin da Ya so. KursiyyunSa ya yalwaci sammai da ƙasa. Kuma tsare su bā ya nauyayarSa. Kuma Shi ne Maɗaukaki, Mai girma}. [Al-Bakara: 255].

Yana da sifofin cikas kamala, waɗan da ba shi da wata tawaya ko aibi.

Yana da sunaye mafi kyawu da siffofi Maɗaukaka. Allah Ya ce: {Kuma Allah Yanã da sũnãye mãsú kyau. Sai ku rõƙe shi da su, kuma ku bar waɗanda suke yin ilhãdi a cikin sũnãyenSa: zã a sãka musu abin da suka kasance sunã aikatãwa}. [Al-A'araf: 180].

Allah – tsarki ya tabbata a gare Shi – ba shi da abokin tarayya a cikin mulkinSa, kuma ba Shi da kishiya ko mataimaki.

Shi – tsarki ya tabbata a gare shi – Ya tsarkaka ga barin Mata da kuma ɗa, a'a, shi mawadaci ne ga haka, Allah maɗaukaki ya ce: {Ka ce: "Shi ne Allah Makaɗãici." Allah wanda ake nufin Sa da buƙata." "Bai haifã ba, kuma ba a haife Shi ba." Kuma babu ɗaya da ya kasance kini a gare Shi} (Al-Ikhlās: 1-4) Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce: { Kuma sukace: Mai rahama Yã riƙi ã! "Lalle ne haƙiƙa kun zo da wani abu mai girman mũni. Sammai sunã kusa su tsattsage sabõda shi, kuma ƙasa ke kẽce kuma duwãtsu su faɗi sunã karyayyu. Dõmin sun yi da'awar ɗã ga Mai rahama. Alhãli bã ya kamata ga Mai rahama ya riƙi wani ɗã. Dukkan wanda yake a cikin sammai da ƙasa bai zama ba fãce mai jẽ wa Mai rahama ne yanã bãwã}. (Maryam: 88-93).

Kuma Shi ne wanda Ya siffantu da siffofin girma da kyau, da ƙarfi, da girma, da girman kai, sarauta da ƙarfi.

Hakanan ya siffantu da siffofin karamci, gafara, rahama da kyautatawa. Ya kasance Mai jin ƙai, wanda rahamarSa ta game komai, Kuma mai jinƙai wanda rahamarSa ta riga fushinSa, Kuma mai kyauta, wanda bashi da iyaka ga karimcin Sa kuma taskar dukiyyarSa bata ƙarewa. SunayenSa duka suna da kyau, masu nuna siffofin na cikakkiyar kamala, waɗanda ya kamata a ba Allah kawai. Sanin siffofinSa – tsarki ya tabbata a gare Shi – yana ƙara soyayya da girmamawa da tsoro da miƙa wuya ga Allah.

Saboda haka, ma'anar “Babu wani abin bautawa da gaskiya sai Allah” shi ne ba'a juyar da wani aby na bauta sai ga Allah, kuma babu wani abin bautawa da gaskiya sai Allah, domin Allah shi ne wanda Ya siffantu da siffofin Allahtakar da kamala, kuma Shine Mahalicci, Mai Azurtawa, Mai Ni'imtawa, Mai Rayarwa, Mai kashewa, Mai baiwa da yawa ga bayinSa, Shi ne Makaɗaici wanda Ya cancanci. a bauta maSa bashi da abokin tarayya.

Duk wanda ya ƙi bautar Allah ko yayi bautar wanin Allah, to ya yi shirka da kafirci, sujjada ko rusunawa, ko sallah basa kasancewa sai ga Allah.

Ba'a neman taimako sai ga Allah, kuma ba'a fuskantar addu'a sai ga Allah, kuma ba'a neman buƙatu sai daga Allah, kuma ba'a neman kusanci da kowane aikin alheri, da biyayya da bauta sai ga Allah, {Ka ce: *Lalle ne sallāta, da baikōna, da rāyuwāta, da mutuwāta, na Allah ne Ubangijin tālikai.*""Bābu abōkin tārayya a gare Shi. Kuma da wancan aka umurce ni, kuma ni ne farkon māsū sallamāwa}. [Al-An'am: 162,163].

B- ME YASA ALLAH YA HALICCE MU?

Amsar wannan babbar tambaya tana da matuƙar mahimmanci, amma ya zama dole a samo amsar daga wahayin da Allah Ya saukar, Allah shi ne wanda Ya halicce mu, kuma shine yake ba mu labarin dalilin da Ya halicce mu. Ya ce: {Kuma Ban halitta aljannu da mutāne ba sai dōmin su bauta Mini}. (Al-Zariyat: 56) Don haka, bautar ita ce siffar halittar Allah gaba ɗaya wacce ba za a iya lissafanta ta da adadin halittu mafiya daraja (Mala'iku) zuwa ga wasu daga abubuwan al'ajabin halittar Allah ba, duk waɗannan al'ummomin suna da tushe kuma suna da sharaɗi don tsara rayuwar su kan bauta da tsarkakewa ga Allah, Ubangijin talikai: {Sammai bakwai da ƙasa da wanda yake a cikinsu sunā yi Masa tasbīhi. Kuma bābu wani abu fāce yanā tasbīhi game da gōde Masa, kuma amma ba ku fahimtar Tasbīhinsu}. (Al-Isra'a: 44) Kuma mala'iku an cusa musu yin tasbihi kamar yadda aka cusawa 'yan Adam yin numfashi, amma bautar mutum ga MahaliccinSa zaɓin kansa ne ba na tilas ba (na zabi ne na son rai): {Shī ne wanda Ya halitta ku. Sa'an nan daga gare ku akwai kāfiri kuma daga gare ku akwai mūmini. Kuma Allah Mai gani ne ga abin da kuke aikatāwa}. (Al-taghabun: 2) {Ashe, ba ka gani ba, lalle Allah, wanda yake a cikin sammai da wanda yake a cikin ƙasa yanā

yin sujada a gare shi, da kuma rāna da watā da taurāri da duwātsu da itāce da dabbōbi, da kuma māsū yawa daga mutāne? Kuma waḍānsu māsū yawa azāba tā tabbata a kansu. Kuma wanda Allah Ya wulākantar, to, bā ya da wani mai girmamāwa} [Hajji: 18]

Allah Ya haliƙce mu ne don mu bauta masa kuma Ya gwada nasararmu ta cimma wannan bautar, don haka duk wanda ya bauta wa Allah, ya ƙaunace Shi, ya miƙa wuya gare Shi, ya yi biyayya ga umurninSa kuma ya nisanci haninSa zai sami yardar Allah da jin ƙan Sa, da ƙaunar Sa, kuma Ya saka masa da kyakkyawan sakamako. Duk wanda ya ƙi bautar Allah wanda Ya haliƙce shi kuma Ya azurta shi, kuma ya yi girman kai game da Shi, kuma ya ƙi miƙa wuya ga umarnin Allah kuma ya nisanci haninSa, to zai sha fushin Allah da fushinSa da azaba mai raḍaḍi. Allah – Maḍaukakin sarki – bai haliƙce mu a banza ba kuma bai bar mu a banza ba, kuma ḍaya daga cikin jahilai da wauta shi ne wanda ya yi tunanin cewa ya fita zuwa wannan duniya kuma an ba shi ji, gani da hankali, sannan ya rayu a ciki wannan rayuwar na wani lokaci sannan ya mutu, kuma bai san dalilin da ya sa ya zo duniya ba, da kuma ina zai tafi bayanta, Allah – maḍaukaki – Yana cewa: {Shin, to, kun yi zaton cēwa Mun halitta ku ne da wāsa kuma

lalle ku, zuwa gare Mu, bã zã ku kômo ba?}. (Al-Mua'Munun: 115).

Ba ya zama daidai da wanda ya yi imani da shi, ya dogara gare shi, ya nemi hukunci a wurinSa, ya ƙaunace Shi, ya sallama maSa kuma ya kusanci Shi wajen bauta, kuma ya nemi abin da zai yardar maSa a kowane matsayi, wanda ya kafirta da Allah da Ya halicce shi kuma Ya suranta shi, ya ƙaryata ayoyinSa da AddininSa, kuma ya ƙi miƙa wuya ga umurnin Sa.

Na farkon zai sami daraja, lada, soyayya, da yarda, kuma na biyun fushi, da Azaba zasu sameshi. Inda Allah Yake tayar da mutane bayan mutuwar su daga ƙaburburan su, kuma Ya saka wa mai kyautatawa daga cikinsu da ni'ima da girmamawa a cikin gidajen Aljannar ni'ima, kuma Ya azabtar da mai girman kai mai, wanda ya ƙi bautar Allah da azaba a gidan wuta.

Kuma zaka iya riya girman daraja da lada ga mai kyautatawa yayin da wannan lada da girmamawa suka zo daga Allah, Mawadaci, Mai karimci, wanda karimcin Sa da rahamar Sa ba su da iyaka, kuma taskokinSa ba sa ƙarewa. Wannan ladan zai zama ƙololuwa cikin ni'ima da ba ta ƙarewa

kuma basa gushewa (wannan shine abin da zamu tattauna game dashi anan gaba).

Haka nan, zaka iya riya tsananin ukuba da azaba mai radadi ga kafiri, idan ta zo daga Allah, Mai girma, babba, Mai girma, Mai isa da iko wafan da babu iyaka ga girmanSa.

2- MUHAMMADU MANZON ALLAH NE:

Imani da saƙon Annabi Muhammad – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – shi ne ɓangare na biyu na ginshikin Musulunci, kuma babban asasin da aka gina shi a kansa.

Kuma mutum yanz zama Musulmi bayan ya yi kalmar shahada tare da su, sai ya shaida cewa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah kuma ya shaida cewa (Annabi) Muhammad Manzon Allah ne.

A- Menene ma'anar Manzo? Kuma wanene Muhammad? Shin akwai wasu manzanni banda shi?

Wannan shine abin da zamuyi ƙoƙarin amsawa a cikin waɗannan shafukan.

Manzo Mutum ne a mafi girman ƙololuwa a gaskiyar zannce da kyawawan halaye, Allah Yana zaɓo shine daga cikin mutane, sai Yai wahayi zuwa gareshi da duk abin da Yake so na umarnin Addini ko al'amura na gaibu, sai a umarcehi da isar da su ga mutane, manzo mutum ne, misalinsa kamar misalign ragowar dukkanin mutane ne, yana ci kamar yanda suke ci, yana sha kamar yanda suke sha, yana buƙatuwa ga

abinda suke buƙatuwa, sai dai cewa shi yana banbanta da su daga wahayin da yake zo masa daga Allah, sai ya sanar da shi abinda yaso game da al'amuran gaibi da umarnin Addinin da aka umarce shi da ya isar da su ga mutane, haka nan kuma ya banbanta da su ta hanyar rashin kuskuren Allah a gare shi daga faɗawa cikin manyan zunubai ko wani al'amari da ya keta isar da sakon Allah zuwa ga mutane.

Zamu kawo wasu labaran manzannin da suka gabata kafin (Annabi) Muhammadu – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –; don ya bayyana garemu cewa saƙon Manzanni ɗaya ne, wanda shi ne kira zuwa ga bautar Allah shi kaɗai, kuma za mu fara da yin bitar labarin farkon bil'adama da kuma Kiyayyar Shaidan ga mahaifin 'yan Adam, da zuriyarsa.

B– Na farkon Manzannin Adam baban mutane – amincin Allah ya tabbata a gare shi –:

Allah Ya halicci Babanmu Adam – amincin Allah ya tabbata a gare shi – daga yumɓu sannan kuma Ya busa masa rai daga ruhinsa, Allah – maɗaukaki – Ya ce: {Kuma lalle ne haƙiƙa Mun halittā ku sa'an nan kuma Mun sūrantā ku, sa'an nan kumaMun ce wa malā'iku: "Ku yi sujada ga Ādam." Sai

suka yi sujada fāce Iblīs, bai kasance daga māsuyin sujadar ba. Ya ce: "Mēne ne ya hana ka, ba ka yi sujada ba, alōkacin da Na umurce ka?" Ya ce: "Nī ne mafīfīci daga gare shi, Ka halitta ni daga wuta alhāli kuwa Kā halitta shi daga lāka." Ya ce: "To, ka sauka daga gare ta; dōmin bā, ya kasancēwa a gare ka ga ka yi girman kai a cikinta. Sai ka fita. Lalle ne kanā daga māsū faskanci." Ya ce: "Ka yi mini jinkiri zuwa ga rānar da ake tayar da su." Ya ce: "Lalle ne, kanā daga waḡanda aka yi wa jinkiri} (A'araf: 10–15).

sai ya roki Allah da Ya bashi lokaci kuma kar Ya gaggauto masa da azaba kuma Ya bashi damar ɓatar da Annabi Adam da zuriyarsa saboda hassada da kiyayya gare su. Don haka Allah Ya ba da izinin dan wata hikima da yayi nufinta, rinjayar da Shaidan zaiyi ta hanyar ɓatar da Adamu da zuriyarsa, ban da bayin Allah masu tsarkakewa, kuma ya umarci Adamu da 'ya'yansa kada su bauta wa Shaidan kuma kada su miƙa wuya ga ɓatarwarsa kuma su nemi kariyar Allah daga gare shi, kuma ɓatarwar farko ta Shaidan ta fara ne ga Adam da matar sa Hauwa'u wacce Allah Ya halitta daga haƙarƙarin sa) a cikin labarin da Allah – maḡaukakin sarki – Ya ambata: {Kuma ya Ādam! Ka zauna kai da matarka a Aljanna sai ku ci daga inda kuka so; kuma kada ku kusanci wannan itāciya, har

ku kasance daga Azzālumai."Sai Shaidān ya sanya musu waswāsi dōmin ya bayyana musu abin da aka rufe daga barinsu, daga al'aurarsu, kuma ya ce: "Ubangijinku bai hanā ku daga wannan itāciya ba fāce dōmin kada ku kasance malā'iku biyu ko kuwa ku kasance daga madawwama."Kuma ya yi musu rantsuwa; Lalle ne nī, a gare ku, haḳīḳa, daga māsu nasīha ne. Sai ya saukar da su da rūḍi. Sa'an nan a lōkacin da suka dāndāni itāciyar, al'aurarsu ta bayyana gare su, kuma suka shiga sunā līḳawar ganye a kansu daga ganyen Aljanna. Kuma Ubangjinsu Ya kira su: "Shin, Ban hanā ku ba daga waccan itāciya, kuma Na ce muku lalle ne Shaidān, a gare ku, maḳiyi ne bayyananne?"Suka ce: "Ya Ubangijinmu! Mun zālunci kanmu. Kuma idan ba Ka gāfarta mana ba, kuma Ka yi mana rahama, haḳīḳa, Munā kasancēwa daga māsu hasāra."Ya ce: "Ku sauka, sāshenku zuwa ga sāshe yanā maḳiyi, kuma kunā da matabbata a cikin ƙasa, da dān jin dāḍi zuwa ga wani lōkabi."Ya ce: "A cikinta kuke rāyuwa, kuma a cikinta kuke mutuwa, kuma daga gare ta ake fitar da ku."Yā dīyan Ādam! Lalle ne Mun saukar da wata tufa a kanku, tanā rufe muku al'aurarku, kuma da ƙawā. Kuma tufar taḳawa wancan ce mafi alhēri. Wancan daga āyōyin Allah ne, tsammāninsu sunā tunāwa! Yā dīyan Ādam! Kada Shaidān, lalle, ya fitine ku,

kamar yadda ya fitar da iyāyenku, biyu daga Aljanna, yanā fizge tufarsu daga gare su, dōmin ya nūna musu al'aurarsu. Lalle ne shī, yanā ganin ku, shi da rundunarsa, daga inda bā ku ganin su. Lalle ne Mū, Mun sanyaShaidān majibinci ga waḍanda bā su yin īmāni}. (Al-A'raf 19-27)

Bayan Adam ya sauko ƙasa sai aka azirtashi da ‘ya’ya da‘ zuriya, ya mutu – aminci ya tabbata a gare shi – sa’annan zuriyar sa suka yawaita, zuriya bayan zuriya, suka bijiro ga ɓatarwar Shaidān, karkacewa ta shigo a tcikinsu, da bautar ƙaburburan salihai daga iyayen su, kuma suka juya daga imani zuwa shirka, sai Allah Ya aiko musu da wani Manzo daga gare su shine (Nuhu – aminci ya tabbata a gare shi –).

C– Nuhu – aminci ya tabbata a gare shi –:

Kuma akwai ƙarni goma tsakanin sa da Adam, sai Allah Ya aiko shi zuwa ga mutanen sa bayan sun ɓata sun wayi gari suna bauta wa wasu allolin ba Allah ba, sun kasance suna bauta wa gumaka, da duwatsu, da ƙaburbura, kuma daga cikin mashahuran “gumakan” su akwai Wad, Suwa ', Yaghuth, Yauƙ, da Nasr, saboda haka Allah Ya aike shi zuwa gare su don mayar da su ga bautar Allah shi kaḍai, kamar yadda Allah – Maḍaukaki – Ya gaya mana cewa: {Lalle ne, haƙīƙa Mun

aika Nūhu zuwa ga mutānēnsa, sai ya ce: "Yā mutānēna! Ku bauta waAllah! Bā ku da wani abin bautāwa waninSa. Lalle ne nī, inā yimuku tsōron azābar wani Yini mai girma}. (Al-a'araf: 59). Ya ci gaba da kiran mutanensa zuwa ga bautar Allah na tsawon lokaci, babu wadanda sukayi Imani dashi sai kaḍan, sai ya roki Ubangijinsa, yana mai cewa Annabi Nūhu ya ce: {Ya Ubangijina! Lalle ne, na kirāyi mutānena, a cikin dare da yini. "To, amma kirana bai k̄āre su ba sai da, gudu (daga gare ni). "Kuma lalle ne ni, kō da yausha na kirāye su dōmin Ka gāfarta musu, sai su sanya yatsunsu a cikin kunnuwansu, su lulluḡe da tufāfinsu, su dōge ga yin laifi. Sun yi girman kai iyākar girman kai. "Sa'an nan lalle ne ni, na kira su, a bayyane. "Sa'an nan lalle ne, na yi yēkuwa sabōda su, kuma na gāna da su a cikin asīri. "Shi na ce, 'Ku nēmi gāfara daga Ubangijinku, lalle ne shi Ya kasance Mai gāfara ne. "Ya sako (girgijen) sama a kanku da ruwa mai buḡḡuga. "Kuma ya yalwata muku game da dūkiya da ḡiya, Ya sanya muku (albarka) ga gōnaki, kuma Ya sanya muku koguna. "Me ya sāme ku, bā ku fātar sāmuna natsuwa daga Allah, "Alhāli kuwa, lalle ne, Ya halitta. ku, a cikin hālāye?}. (Nuh: 5–14) Duk da irin wannan koḡarin mai saduwa da nuna matuḡar son shiryar da mutanen sa, sai suka karyata shi kuma suka yi masa ba'a suka kuma zarge shi da

hauka. Allah Ya yi masa wahayi da cewa: {Lalle ne bãbu mai yin ãmãni daga mutãnenka fãce wanda ya riga ya yi ãmãnin, sabõdahaka kada ka yi baƙin ciki da abin da suka kasance sunã aikatãwa}. (Hud: 36). Sai Ya umurce shi da ƙera jirgin ruwa wanda zai ɗauki duk wanda ya yi imani tare da shi: {Kuma Yanã sassaƙa jirgin cikin natsuwa, kuma a kõ yausha waɗãnsu shugabanni daga mutãnensa suka shũɗe a gabansa, sai su yi izgili gare shi. Ya ce: "Idan kun yi izgili gare mu, to, haƙĩƙa mũ mã zã mu yi izgili gare ku, kamar yadda kuke yin izgili."Sa'an nan da sannu zã ku san wanda azãba zã ta zo masa, ta wulakantã shi (a dũniya), kuma wata azãba zaunanna ta sauka a kansa (a Lãhira)."Har a lõkacin da umurninMu ya je, kuma tandã ta ɓulɓula. Muka ce: "Ka ɗauka, a cikinta, daga kõme, ma'aura biyu, da kuma iyalanka, fãce wanda magana ta gabãta a kansa, da wanda ya yi ãmãni." Amma kuma bãbu waɗanda suka yi ãmãni tãre da shi fãce kaɗan."Kuma ya ce: "Ku hau a cikinta, da sũnan Allah magudãnarta da matabbatarta. Lalle ne Ubangijĩna, haƙĩƙa, Mai gãfara ne, Mai jin ƙai."Kuma ita tanã gudãna da su a cikin tãguwar ruwa kamai duwãtsu, sai Nũhu ya kirãyi ɗansa alhãli, kuwa ya kasance can wuri mai nĩsa. "Yã ƙaramin ɗãnã! zo ka hau tãre da mu, kuma kada ka kasance tãre da kãfirai!"Ya ce: "Zan

tattara zuwa ga wani dūtse ya tsare ni daga ruwan." (Nūhu) ya ce: "Bābu mai tsarēwa a yau daga umurnin Allah fāce wanda Ya yi wa rahama." Sai taguwar ruwa ta shāmakace a tsakāninsu, sai ya kasance daga waḍānda aka nutsar. Kuma aka ce: "Yā ƙasa! Ki haḍiye ruwanki, kuma yā sama! Ki kāme." Kuma aka faƙar da ruwan kuma aka hukunta al'amarin, kuma Jirgin ya daidaita a kan Jūdiyyi, kuma aka ce: "Nīsa ya tabbata ga mutāne Azzālumai." Kuma Nūhu ya kira Ubangijinsa, sa'an nan ya ce: "Yā Ubangijina! Lalle ne ḍāna na daga iyālīna! Kuma haƙīka wa'adin Ka gaskiya ne, kuma Kai ne Mafi hukuncin māsu yin Hukunci." Ya ce: "Yā Nūhu! Lalle ne shi bā ya a ciki iyālanka, lalle ne shī, aiki ne wanda ba na ƙwarai ba, sabōda haka kada ka tambaye Ni abin da bā ka da ilmi a kansa. Haƙīka, Nī Inā yi maka gargadi kada ka kasance daga jāhilai." Ya ce: "Yā Ubangijina! Lalle ne nī, inā nēman tsari gare Ka da in tambaye Ka abin da bā ni da wani ilmi a kansa. Idan ba Ka gāfarta mini ba, kuma Ka yi mini rahama, zan kasance daga māsu Hasāra." Aka ce: "Ya Nūhu! Ka sauka da aminci da, a gare Mu da albarka a kanka, kuma rahama ta tabbata a kan waḍānsu al'ummōmi daga waḍānda suke tāre da kai. Da waḍānsu al'ummōmi da zā Mu jiyar da su dāḍi, sa'an

nan kuma azāba mai raḍāḍi ta shafē su daga gare Mu}. (Hud: 38-48).

D- Annabi Hud – amincin Allah ya tabbata a gare shi –

Sannan, bayan wani lokaci, sai Allah Ya aika zuwa ga kabilar Adawa a wani yanki da ake kira Al-Ahkaf – bayan sun bata sun bauta wa wanin Allah – sai Ya aiko musu da wani manzo daga cikinsu, Hud – aminci ya tabbata a gare shi –

Allah – Maƙaukakin sarki – Ya bamu labarin hakan da cewa: {Kuma zuwa ga Ādāwa, ɗan'uwansu Hudu, ya ce: **Ya mutānena! Ku bautā wa Allah! Bā ku da wani abin bautā wa, waninSa. Shin fa, bā zā ku yi taƙawa ba?**"Mashawarta waƙanda suka kāfirta daga mutānensa suka ce: "Lalle ne mū, haƙīƙka, Munā ganin ka a cikin wata wauta! Kuma lalle ne mū, haƙīƙa, Munā zaton ka daga maƙaryata."Ya ce: "Yā mutānena! Bābu wata wauta a gare ni, kuma amma nī, Manzo ne daga Ubangijin halittu!"Inā iyar muku da sāƙonnin Ubangijina, kuma nī, gare ku, mai nasīha ne amintacce."Shin, kuma kun yi māmāki cēwa ambato daga Ubangijinku ya zo muku a kan wani namiji daga gare ku, dōmin ya yi muku gargadı? Kuma ku tunā a lōkacin da Ya sanyā ku māsū mayēwa daga bāyan mutānen Nūhu, kuma Ya ƙāra muku zāti a cikin halitta. Sabōda haka ku tuna ni'imōmin Allah; tsammāninku kunā cin nasara."Suka ce: "Shin, kā zo mana ne dōmin mu bauta wa Allah Shi kaƙai, kuma mu bar abin da ubanninmu suka

kasance sunã bauta wa? To, ka zõ mana da abin da kake yi mana wa'adi da shi idan kã kasance daga mãsu gaskiya."Ya ce: "Haƙĩƙa azãba da fushi sun auku a kanku daga Ubangijinku! Shin, kunã jãyayya da ni a cikin wasu sunãye waƙãnda kũ ne kuka yi musu sunãyen, kũ da ubanninku, Allah bai saukar da wani dalili ba a gare su? To, ku yi jira. Lalle ne ni, tãre da ku mai jira ne."To, sai Muka tsĩrar da shi, shĩ da waƙãnda suke tãre da shi sabõda wata rahama daga gare Mu, kuma Muka katse ƙarshen waƙãnda suka ƙaryata game da ãyõyinMu, kuma ba su kasance mũminaiba}. [Al-A'araf: 65–72].

Sai Allah Ya saukar da wata iska bakararra a kansu a cikin kwanaki takwas, tana halaka kome da iznin Ubangijin ta, kuma Allah Ya tserar da Hudu da wacãnda suka yi imani tare da shi.

E- Annabi Saleh- amincin Allah ya tabbata a gare shi-

Sannan wani lokaci ya wuce sai ƙabilar Samudawa suka tashi a arewacin yankin Larabawa kuma suka kauce daga shiriya kamar yadda waƙanda suke a gabanin su suka ɓata, sai Allah Ya aiko musu da wani Manzo daga cikinsu (Salih)- amincin Allah ya tabbata a gare shi - kuma Ya ƙarfafe shi da aya mai nuna gaskiyar sa, kuma ita babbar taguwa ce wacce ba ta da kama da halittu, kuma Allah - Maɗaukaki - Ya ba mu labarin sa Ya ce: {Kuma zuwa ga Samūdāwa ɗan'uwansu, Sālihu, ya ce: "Yā mutānena! Ku bauta wa Allah; bā ku da wani abin bauta wa wanninSa. Haƙīka hujja bayyananniya tā zo muku daga Ubangijinku! wannan rāƙumar Allah ce, a gare ku, wata āyā ce. Sai ku bar ta ta ci, a cikin ƙasar Allah, kuma kada ku shāfe ta da wata cūta har azāba mai raɗaɗi ta kāmā ku."Kuma ku tuna a lōkacin da Ya sanyā ku mamaya daga bāyan Ādāwa kuma Ya zaunar da ku a cikin ƙasa, kunā riƙon manyan gidāje daga tuddanta, kuma kunā sassaƙar ɗākuna daga duwātsu; sabōda haka ku tuna ni'imōmin Allah, kuma kada ku yi ɓarna a cikin ƙasa kuna māsū fasādi."Mashawarta waɗanda suka yi girman kai daga mutanensa suka ce ga waɗanda aka raunanar, ga waɗanda suka yi ĩmāni daga gare su: "Shin, kunā sanin cēwaSālihu manzo ne daga

Ubangijinsa?" Suka ce: "Lalle ne mū, da abin daaka aiko shi, māsū ĩmāni ne." Waƙanda suka yi girman kai suka ce: "Lalle ne mu, ga abin da kuka yi ĩmāni da shi kāfirai ne." Sai suka sōke rāƙumar, kuma suka kangare daga barin umurnin Ubangijinsu, kuma suka ce: "Yā Sālihu! Ka zō mana da abin da kake yi mana wa'adi da shi, idan kā kasance daga manzanni!" Sai tsāwa ta kāmā su, sabōda haka suka wāyi gari a cikin gidansu guggurfāne! Sai ya jūya daga barinsu, kuma ya ce: "Ya mutānena! Lalle ne, haƙīka, nā iyar muku damanzancin Ubangijina. Kuma nā yi muku nasīha kuma amma bā ku son māsū nasīha!}. (Al-A'araf: 73-79).

Bayan haka, Allah Ya aiko manzanni da yawa zuwa ga al'ummomin duniya, kuma babu wata al'umma da babu mai gargadı a cikinta. Allah Ya bamu labarin wasu daga cikin su, kuma bai bamu labarin yawancin su ba, kuma dukkansu ana aikosune da sako ɗaya, wanda yake umurtar mutane da su bautawa Allah shi kaɗai, wanda bashi da abokin tarayya da watsar da bautar wanin Allah. Allah Ya ce: {Kuma lalle ne, haƙīka, Mun aika a cikin kōwace al'umma da wani Manzo (ya ce): "Ku bauta wa Allah, kuma ku nīsanci |āgūtu." To, daga gare su akwai wanda Allah Ya shiryar, kuma daga cikinsu akwai wanda ɓata ta wajaba a kansa. Sai ku yi tafiya a cikin

ƙasa, sa'an nan ku dūba yadda āƙibar māsū ƙaryatāwa ta kasance}. (Al-Nahl: 36).

F– Annabi Ibrahim– amincin Allah ya tabbata a gare shi–

Sannan sai Allah Ya aiki Ibrahim – amincin Allah ya tabbata a gare shi – zuwa ga mutanen sa bayan sun ɓata kuma sun bauta wa taurari da gumaka, Allah – Maɗaukaki – Ya ce: {Kuma lalle haƙiƙa Mun kãwo wa Ibrāhīm shiryuwarsa daga gabāni, kuma Mun kasance Masana gare shi. Ya ce wa ubansa da mutanensa, "Mēne ne waɗannan mutummutumai waɗanda kuke māsū lazimta a kansu?" Suka ce: "Mun sāmi Ubanninmu māsū lazimta a kansu." Ya ce: "Lalle, haƙiƙa, kun kasance kũ da Ubanninku a cikin ɓata bayyananna." Suka ce: "Shin kã zo mana da gaskiya ne, Kõ kuwa kai kanã daga mãSu wãsä ne?" Ya ce: "Ã'a, Ubangijinku Shi ne Ubangijin sammai da ƙasa, wanda Ya ƙãga halittarsu. Kuma Ni inã daga māsū shaida a kan haka." "Kuma inã rantsuwa da Allah, lalle zan yi wani shiri ga gumãkanku a bãyan kun jũya kunã māsū bãyar da bãya." Sai ya sanya su guntu–guntu fãce wani babba gare su, tsammãninsũ sunã Kõmãwa zuwa gare shi. Suka ce: "Wane ne ya aikata wannan ga gumãkanmu? Lalle shĩ, haƙiƙa, yanã daga azzãlumai." Suka ce: "Mun ji wani saurayi yanã ambatar su.

Anã ce masa Ibrahîm. "Suka ce: "To, ku zo da shi a kan idanun mutãne, tsammãnin su zã su bãyar da shaida." Suka ce: "Shin kai ne ka aikata wannan ga gumãkanmu? Yã Ibrahîm!" Ya ce: "Ã'a, babbansu, wannan, shĩ ya aikata, shi. Sai ku tambaye su idan sun kasance sunã yin magana." Sai suka kõma wa jũnansu suka ce: "Lalle ne kũ, kũ ne azzãlumai." Sa'an nan kuma aka sunkuyar da su a kan kãwunansu (sukace,) "Lalle, haƙĩƙa, kã sani waɗannan bã su yin magana." Ya ce: "Shin to, kunã bautã wa abin da, bã ya, amfãnin ku da Kõme kuma bã ya cũtar da ku baicin Allah?" "Tir da ku, kuma da abin da kuke bauta wa, baicin Allah! Shin to, bã ku hankalta?" Suka ce: "Ku ƙõne shi kuma ku taimaki gumãkanku, idan kun kasance mãsu aikatãwa." Muka ce: "Yã wuta! Ki kasance sanyi da aminci ga Ibrahîm." Kuma suka yi nufin wani mũgun shiri da shi, sai Mukasanya su mafiya hasãra}. (Annabawa: 50–70).

Sannan Ibrahim – amincin Allah ya tabbata a gare shi – da ɗansa Isma'il suka yi hijira daga Falasɗin zuwa Makka, kuma Allah Ya umarce shi da ɗansa Isma'il da su gina Ka'aba, kuma ya kira mutane zuwa Hajji zuwa gare ta da bauta wa Allah a can: {Kuma mun yi alƙawari da Ibrahim da Isma'il da ku tsarkake gidaNa dan masu Dawafi, da masu lazimta, da masu ruku'u da masu sujjada}. (Al-Baƙara: 125).

G– Annabi Luḍ– amincin Allah ya tabbata a gare shi–

Sannan bayan haka, sai Allah Ya aiko Luḍu zuwa ga mutanen sa, sun kasance munanen mutane, suna bauta wa wanin Allah kuma suna aikata alfasha a tsakanin su Allah – Maḍaukaki – Ya ce: {Da Lūḍu, a lōkacin daya ce wa mutānensa: "Shin, kunā jē wa alfāsha, bābu kōwa da ya gabāce ku da ita daga halittu? "Lalle ne ku, haḳīka kunā jē wa maza da sha'awa, baicin mata; Ā'a, kū mutāne ne maḥarnata."Kuma bābu abin da ya kasance jawābin mutānensa, fāce ḍai suka ce: "Ku fitar da su daga alḳaryarku: lalle ne sū, wasumutāne ne māsū da'awar tsarki!}. (Al–A'araf: 80–82).

Allah Ya tseratar da shi tare da iyalan sa, ban da matar sa, wacce tana daga cikin kafirai, kamar yadda Allah Ya umurce shi da ya bar alḳaryar da daddare, shi da dangin sa, yayin da umarnin Allah ya zo, sai Ya sanya samanta ta koma kasanta Ya yi ruwan duwatsu daga taḅo curarre.

H– Annabi Shu'aib– amincin Allah ya tabbata a gare shi–

Daga nan sai Allah Ya aika zuwa ga mutanen Madyana ḍan'uwan su Shu'aibu bayan sun kauce daga shiriya kuma munanan halaye suka yaḍu a tsakanin su, da wuce gona da iri

akan mutane, da tauye mauni da sikeli, Allah Ya bamu labarin su da **faɗɪnSa**: {Kuma zuwa Madayana ɗan'uwansu Shu'aibu, ya ce: "Ya mutānena! Ku bauta wa Allah; bā ku da wani abin bauta wa waninSa. Lalle ne, wata hujja bayyananniya daga Ubangijinku tã zō muku! Sai ku cika mūdu da sikeli kumakada ku nakasa wa mutāne kāyansu, kuma kada ku yi fasādi a cikin ƙasa a bāyan gyaranta. Wannan ne mafi alhēri a gare ku, idan kun kasance mūminai."Kuma kada ku zauna ga kōwane tafarki kunā ƙyacēwa, kuma kunā kangēwa, daga hanyar Allah, ga wanda ya yi ĩmāni da shi, kuma kunā nēman ta ta zama karkatacciya, kuma ku tuna, a lōkacin da kuka kasance kaɗan, sai Ya yawaita ku, kuma ku dūba yadda āƙibar māsū fasādi ta kasance:"Kuma idan wata ƙungiya daga gare ku ta kasance ta yi ĩmāni da abin da aka aiko ni da shi, kuma wata ƙungiya ba ta yi ĩmāni ba, to, ku yi haƙuri, har Allah Ya yi hukunci a tsakāninmu; kuma Shi ne Mafi alhērin māsū hukunci."Mashawarta waɗanda suka kangare daga mutānensa, suka ce: "Lalle ne, Munā fitar da kai, Yā Shu'aibu, kai da waɗanda suka yi ĩmāni tāre da kai, daga alƙaryarmu; kō kuwa lalle ku kōmo a cikin addininmu." Ya ce: "Ashe! Kuma kō dā mun kasance māsū ƙī?" "Lalle ne mun ƙirƙira ƙarya ga Allah idan mun kōma a cikin addininku a bāyan lōkacin da Allah ya

tsīrar da mu daga gare shi, kuma bã ya kasancewa a gare mu, mu kōma a cikinsa, fāce idan Alah, Ubangijinmu Ya so. Ubangijinmu Yā yalwaci dukan kōme ga ilmi. Ga Allah muka dōgara. Yā Ubangijinmu! Ka yi hukunci a tsakāninmu da tsakanin mutānenmu da gaskiya, kuma Kai ne Mafi alhērin māsū hukunci."Kuma mashawarta waḍanda suka kāfirta daga mutānensa, suka ce: "Lalle ne, idan kun bi Shu'aibu haḳīḳa kū, a lōkacin nan, māsū hasāra ne."Sai tsāwa ta kāmā su, sabōda haka suka wāyi gari a cikin gidansu guggurfāne! Waḍanda suka ḳaryata Shu'aibu kamar ba su zauna ba a cikinta, waḍanda suka ḳaryata Shu'aibu, sun kasance sū nemāsū hasāra! Sai ya jūya daga barinsu, kuma ya ce: "Yā mutānena! Haḳīḳa, nā iyar muku da sāḳonnin Ubangijina, kuma nā yi muku nasīha! To, yāya zan yi baḳin ciki a kan mutāne kāfirai?}. (Al-A'araf: 85-93).

I- Annabi Musa- amincin Allah ya tabbata a gare shi-

Daga nan wani sarki azzalumi kuma mai girman kai ya tashi a Misira, ana kiransa Fir'auna, wanda yake da'awar allahntaka kuma yana umartar mutane da su bauta masa, yana yanka wanda ya ga dama daga cikin su, yana zaluntar wanda ya ga dama, Allah - Madaukakin sarki - Ya bamu labarin sa da cewa: {Lalle ne Fir'auna ya ḍaukaka a cikin ḳasa, kuma ya

sanya mutānenta ƙungiya–ƙungiya, yanā raunanar da wata jama'a daga gare su; yanā yanyanka ɗiyansu maza kuma yanā rāyar da mātān. Lalle shī ya kasance daga māsū ɓarna. Kuma Munā nufin Mu yi falala ga waɗanda aka raunanar a cikin ƙasar, kuma Mu sanya su shugabanni, kuma Mu sanya su magāda. Kuma Mu tabbatar da su a cikin ƙasar, kuma Mu nūna wa Fir'auna da Hāmāna da rundunōninsu abin da suka kasance sunā sauna daga gare su. Kuma Muka yi wahayi zuwa ga uwar Mūsā, cēwa ki shāyar da shi, sai idan kin ji tsōro game da shi, to, ki jēfa shi a cikin kōgi, kuma kada ki ji tsōro, kuma kada ki yi baƙin ciki. Lalle ne Mū, Māsū mayar da shi ne zuwa gare ki, kuma Māsū sanya shi ne a cikin Manzanni Sai mutānen Fir'auna suka tsince shi, dōmin ya kasance maƙiyi da baƙin ciki a gare su. Lalle ne Fir'auna da Hāmāna da rundunōninsu, sun kasance māsū aikin ganganci. Kuma matar Fir'auna ta ce ("Ka bar shi yanā) sanyin ido a gare ni da gare ka! Kada ka kashe shi, akwai fatan ya amfane mu, kō mu riƙe Shi ɗā," alhāli kuwa sū ba su sansance ba. Kuma zuciyar uwar Mūsā ta wāyi gari yōfintatta. Lalle ne, haƙīka, ta yi kusa ta bayyanar da shi, bā dōmin Mun ɗaure zūciyarta ba, dōmin ta kasance daga mūminai. Kuma ta ce wa 'yar'uwarsa, "Ki bī shi." Sabōda haka sai ta lēke shi daga gēfe, alhāli sū ba Su sani

ba. Kuma Muka hana masa māsū shāyāi da māmā, a gabānin haka sai ta ce: "Kō in nūnamuku mutānen wani gida, su yi muku renonsa alhāli kuwa su māsū nasīha ne a, gare shi?" Sai Muka mayar da shi zuwa ga uwarsa dōmin idanunta su yi sanyi, kuma bā zā ta yi baƙin ciki ba, kuma dōmin ta san cēwa lalle wa'adin Allah gaskiya ne, amma kuma mafi yawansu ba su sani ba. Kuma a lōkacin da ya kai ƙarfinsa, kuma ya daidaita, Mun bā shi hukunci da ilmi kuma kamar haka Muke sāka wa māsū kyautatāwa. Kuma sai ya shiga garin a lōkacin da mutānen garin suka shagala, sai ya sāmu, a cikin garin, waƙansu maza biyu sunā faɗa, wannan daga ƙungiyarsa, kuma ɗayan daga maƙiyansa, sai wannann da yake daga ƙungiyarsa ya nēmi āgajinsa, sai Mūsā ya yi masa ƙulli, ya kashe shi. Ya ce: "Wannan aikin Shaidan ne, dōmin shi maƙiyi ne mai ɓatarwa, bayyananne!" Ya ce: "Ya Uhangijīna! Lalle na zālunci kaina, sai Ka yi mini gāfara." Sai Ya gāfarta masa, dōmin Shī ne Mai yawan gāfara, Mai jin ƙai. Ya ce: "Yā Ubangijīna! Dōmin abin da Ka ni'imta shi a kaina, sahōda haka bā zan kasance mai taimako ga māsū laifi ba." Sai ya wāyi gari a cikin birnin yanā mai tsōro, yanā sauna. Sai ga wanda ya nēmi taimako daga gare shi a jiya, yanā nēman āgajinsa. Mūsā ya ce masa, "Lalle kai ɓatacce ne, bayyananne." To, a lōkacin da

Mūsā ya yi nufin ya damƙi wanda yake maƙiyi ne a gare su, (mai nēman āgajin) ya ce, "Ya Mūsā! Shin kanānufin ka kashe ni ne kamar yadda ka kashe wani rai jiya? Ba ka son kōme fāce ka kasance mai tanƙwasawa a cikin ƙasa kuma bā ka nufin ka kasance daga māsū kyautatāwa." Kuma wani mutum ya zo daga mafi nīsan birnin yanā taliya da gaggāwa, ya ce: "Ya Mūsā! Lalle mashāwarta sunā shāwara game da kai dōmin su kashe ka sabōda haka ka fita. Lalle nī, mai nasīha ne a gare ka." Sai ya fita daga gare ta, yanā mai jin tsōro yanā sauna. Ya ce: "Ya Ubangijīna! Kā tsērar da ni daga mutāne azzālumai." Kuma a lōkacin da ya fuskanci wajen Madyana, ya ce: "Inā fatan Ubangijīna Ya shirya da ni a kan madaidaiciyar hanya." Kuma a lōkacin da ya isa mashāyar Madyana, ya sāmi wata jam'ar mutāne sunā shāyarwa, kuma a bāyansu ya sāmi waƙansu mātā biyu sunā kōrar (tumākinsu). Ya ce: "Mēne ne shā'aninku?" Suka ce, "Bā zā mu iya shāyārwa ba sai makiyāya sun fita, kuma ubanmu tsōho ne mai daraja." Sai ya shāyar musu, sa'an nan kuma ya jūya zuwa ga inuwa, sa'an nan ya ce: "Yā Ubangijīna! Lalle ne, ga abin da Ka saukar zuwa gare ni na alhēri ni mai bukāta ne." Sai ɗayansu ta je masa, tanā tafiya a kan jin kunya, ta ce, "Ubāna yanā kiran ka, dōmin ya sāka maka ijārar abin da ka shāyar sabōda mu." To, a lōkacin da ya

je masa, ya gaya masa lābārinsa, ya ce: "Kada ka ji tsōro, kã tsīra daga mutāne azzālumai." | ayarsu ta ce, "Yā Bāba! Ka bā shi aikin ijāra, lalle ne mafi alhērin wanda ka bai wa aikin ijāra shi ne mai ƙarfi amintacce." Ya ce: "Lalle ne inā nufin in aurar da kai ɗayan 'yā'yāna biyu, waɗannan, a kan ka yi mini aikin ijāra shēkara takwas to, idan ka cika gōma, to, daga, gare ka yake. Ba ni so in tsanantā maka, zā ka sāme ni, in Allah Ya so, daga sālilai." Ya ce: "Wannan yanā a tsakanina da tsakāninka kōwane ɗayan adadin biyun na ƙāre, to, bābu wani zālunci a kaina. Kuma Allah ne Wakili ga abin da muke faɗa." To, a lokacin da Mūsā ya ƙāre adadin kuma yanā tafiya da iyālinsa, sai ya tsinkāyi wata Wutā daga gēfen dūtse (|ūr). Ya cewa iyālinsa, "Ku dākata, lalle ne nī, na tsinkāyi wata wutā, tsammānīna ni, mai zo muku ne daga gare ta da wani lābārī, kō kuwa da guntun makāmashi daga Wutar don kō ku ji ɗimi." To, a lōkacin da ya jē wurinta (Wutar) aka kirā shi, daga gēfen rāfin na dāma, a cikin wurin nan mai albarka, daga itāciyar (cēwa) "Ya Mūsā! Lalle Nī ne Allah Ubangijin halittu." "Kuma ka jēfa sandarka." To, a lōkacin da ya gan ta, tanā girgiza kamar ƙaramar macijiya, ya jūya yanā mai bāyar da bāya, bai kōma ba. "Ya Mūsā! Ka fuskanto, kuma kada ka ji tsōro lalle ne kanā daga waɗanda ke amintattu." "Ka shigar da

hannunka a cikin wuyan rīgarka, ya fita fari, ba da wata cūta ba, kuma ka haɗa hannuwanka ga kāfaɗunka, dōmin tsōro (ya gushe daga gare ka). To, waɗannan abūbuwa dalīlai biyu ne daga Ubangijinka zuwa ga Fir'auna da 'yan Majalisarsa. Lalle sun kasance mutāne ne fāsiƙai."Ya ce: "Yā Ubangijīna! Lalle nā kashe wani rai daga gare su, dōmin haka inā tsōron kada su kashe ni.""Kuma ɗan'uwana Hārūna shī ne mafi fasāha daga gareni, ga harshe, sabōda haka Ka aika shi tāre da ni, yanā mai taimako, yanā gaskata ni, lalle ne inā tsōron su ƙaryata ni."Ya ce: "Zā Mu ƙarfafa damtsenka game da ɗan'uwanka kuma Mu sanya muku wani dalīli, sabōda haka bā zā su sādu zuwa gareku ba, tāre da āyōyinMu, kū da waɗanda suka bī ku ne marinjāya}. [Al-Qasas: 4–35]

Sai Musa da ɗan'uwansa Haruna suka tafi zuwa ga Fir'auna – sarki mai girman kai – suna kiran sa zuwa ga bautar Allah, Ubangijin talikai: {Fir'auna ya ce: "Kuma mene ne Ubangijin halittu?"Ya ce: "Ubangijin sammai da ƙasa da abin da yake a tsakāninsu, idan kun kasance māsū ƙarfin īmāni."Ya ce wa waɗanda suke a gēfensa, "Bā za ku saurāra ba?"Ya ce: "Ubangijinku, kuma Ubangijin ubanninku na farko."Ya ce: "Lalle ne Manzonku, wanda aka aiko zuwa gare ku, haƙi ƙa, mahaukaci ne."Ya ce: "Ubangijin mafitar rānā da maḅūyarta

da abin dayake a tsakaninsu, idan kun kasance kunã hankalta."Ya ce: "Lalle ne idan ka riƙi wani abin bautãwa wanĩna haƙĩƙa, inã sanyã ka daga ðaurarru."Ya ce: "Ashe, kuma kō ðã nã zō maka da wani, abu mai bayyanãwa?"Ya ce: "To, ka zō da shi idan ka kasance daga, māsū gaskiya."Sai ya jēfa sandarsa, sai gā ta kumurci bayyananne!Kuma ya fizge hannunsa, sai ga shi fari ga māsū kallo.(Fir'auna) ya ce ga mashāwarta a gēfensa, "Lalle ne, wannan haƙĩƙa, masihirci ne, mai ilmi!"Yanã son ya fitar da ku daga ƙasarku game da sihirinSa. To mēne ne kuke shāwartāwa?" Suka ce: "Ka jinkirtar da shi, shī da ðan'uwansa, kuma ka aika māsū gayya a cikin birāne."Zã su zō maka da dukkan mai yawan sihiri masani. "Sai aka tãra masihirta dōmin ajalin yini sananne. Kuma aka ce wa mutāne "Kō kũ māsū tãruwã ne?"Tsammāninmu mu bi masihirta, idan sun kasance sũ ne marinjāya."To, a lōkacin da masihirta suka jē suka ce wa Fir'auna,"Shin, lalle ne, haƙĩƙa munã da ijāra idan mun kasance mũ ne marinjāya?"Ya ce: "Na'am! Kuma lalle ne, kũ ne a lōkacin haƙĩƙa muƙarrabai."Mūsã ya ce musu, "Ku jēfa abin da kuke māsū jēfāwa."Sai suka jēfa igiyōyinsu, da sandunansu, kuma suka ce: "Da ƙarfin Fir'auna lalle ne mũ, haƙĩƙa, mũ ne marinjāya."Sai Mūsa ya jēfa sandarsa, sai ga ta

tanã harhaɗe abin da suke yi na karya. Sai aka jẽfar da masihirta sunã mãsu sujada. Suka ce: "Mun yi ãmãni da Ubangijin halittu." "Ubangijin Mũsa da Hãrũna." Ya ce: "Ashe, kun yi ãmãni sabõda shĩ, a gabãnin in yi muku izni? Lalle ne shi, haƙĩƙa babbanku ne wanda ya kõya muku sihirin, to, zã ku sani. Lalle ne haƙĩƙa, zan kakkãtse hannuwanku da kafãfunku a tarnaƙi, kuma haƙĩƙa, zan tsĩrẽ ku gabã ɗaya." Suka ce: "Bãbu wata cũta! Lalle ne mũ mãsu jũyãwa ne zuwa ga Ubangijinmu." "Lalle ne mu munã kwaɗayin Ubangijinmu, Ya gãfarta mana kurakuranmu dõmin mun kasance farkon mãsu ãmãni." Kuma Muka aika zuwa ga Mũsã cẽwa ka yi tafiyar dare da bãyiNa, lalle ne kũ waɗanda ake biyã ne. Sai Fir'auna ya aika mãsu gayya a cikin birãne. "Lalle ne, waɗannan, haƙĩƙa, ƙungiya ce kaɗan." "Kuma lalle ne sũ, a gare Mu, Mãsu fusãtarwa ne." "Kuma lalle ne mũ haƙĩƙa gabã ɗaya mãsu sauna ne." Sai Muka fitar da su daga gonaki da marẽmari. Da taskõki da mazauni mai kyau. Kamar haka! Kuma Muka gãdar da su ga Banĩ Isrãĩla. Sai suka bĩ su sunã mãsu fita a lõkacin hũdõwar rãnã. Sa'an nan a lõkacin da jama'a biyu suka ga jũna, sai abõkan Mũsã suka ce: "Lalle ne mũ haƙĩ ƙa, waɗanda ake riska ne." Ya ce: "Kayya! Lalle ne Ubangijina Yanã tare da ni, zai shiryyar da ni." Sai Muka yi

wahayi zuwa ga Mūsā cēwa "Ka dōki tēku da sandarka." Sai tēku ta tsāge, kōwane tsāgi ya kasance kamar falalen dūtse mai girma. Kuma Muka kusantar da waɗānsu mutāne a can. Kuma Muka tsīrar da Mūsā da waɗānda suke tāre da shi gabā ɗaya. Sa'an nan kuma Muka nutsar da waɗānsu mutānen. Lalle ne, a cikin wancan akwai āyā, kuma mafi yawansu, bā su kasance mūminai ba. Kuma Lalle ne, Ubangijinka, haḳīka, Shī ne Mabuwāyi, Mai Rahama}. (Shu'ara: 23–67). Lokacin da Fir'auna ya fahimci nutsewar sai ya ce: Na yi imani babu abin bautawa da gaskiya sai wanda Bani Isra'ila suka yi imani da shi, Allah – Maḍaukaki – Ya ce: {Ashe! A yanzu! Alhāli kuwa, haḳīka ka sāḅa a gabāni, kuma ka kasance daga māsū ḅarna? To, a yau Munā kuḅutar da kai game da jikinka, dōmin ka kasance āyā ga waɗānda suke a bāyanka. Kuma lalle ne māsū yawa daga mutāne, haḳīka, gafalallu ne ga āyōyinMu}. (Yunus: 91–92).

Kuma Allah Ya yi wasicci da (mutanen Musa) waɗānda suke zaluntar gabas da yamma na duniya, wanda ya sanya albarka da halakar da abin da Fir'auna da mutanen sa suka aikata da abin da suke ginawa.

Bayan haka, Allah Ya saukar da wa Musa littafin Attaura, a ciki akwai shiriya ga mutane da haske wanda yake

shiriyar da su zuwa ga abin da Allah Yake so kuma Ya yarda da shi, kuma a cikinsa akwai bayanin abin da yake halal da haram da cewa Bani Isra'ila (mutanen Musa) dole ne su bi.

Sannan Musa- amincin Allah ya tabbata a gare shi – ya mutu kuma Allah Ya aiko Annabawa da yawa a bayan sa zuwa ga mutanen sa – Banu Isra'ila – suna shiriyar da su zuwa ga hanya madaidaiciya duk lokacin da wani Annabi ya halaka kuma wani Annabi daban ya gaje shi.

Allah Ya fada mana wasu daga cikinsu kamar Dawud, Sulaiman, Ayyub da Zakariya, kuma bai fada mana da yawa daga cikinsu ba. Sannan Ya cika waɗannan Annabawan da Isa dan Maryam – amincin Allah ya tabbata a gare shi – wanda rayuwar sa ke cike da alamu tun daga haihuwar sa har zuwa dagashi zuwa sama.

Attaura da Allah Ya saukar wa Musa a kan tsararraki ta kasance cikin gurɓacewa da canzawa daga hannun Yahudawa wanda suke da'awar cewa su mabiyan Musa ne – amincin Allah ya tabbata a gare shi – kuma Musa mai barranta ne daga gare su, kuma Attaura da ke cikin hannayen su ba'a daukarta cewa itace Attaurar da aka saukar daga Allah, yayin da suka shigar da abinda bijirawarsa baya dacewa daga Allah ba, kuma

suka siffanta Allah a ciki da siffofin tawaya da jahilci da rauni – Allah Ya ɗaukaka daga abin da suke faɗa ɗaukaka mai girma – Allah Maɗaukaki – Ya ce a cikin bayanin su: {To, bone ya tabbata ga waɗanda suke rubūta littāfi da hannuwansu sa'an nan kuma su ce wannan daga wurin Allah yake, dōmin su sayi kuɗi kaɗan da shi, san nan bone ya tabbata a gare su daga abin da hannayensu ke rubūtāwa, kuma bone ya tabbata a gare su daga abin da suke sanā'antāwa}. (Bakara: 79).

J– Annabi Isah – amincin Allah ya tabbata a gare shi –

Maryam 'yar Imran ta kasance budurwa ce tsarkakkiya, tana ɗaya daga cikin masu bautar da suka bi umarnin Allah da ya saukar wa annabawa bayan Musa, kuma tana daga dangin da Allah Ya zaɓa a kan talikai. Kamar yadda Maɗaukaki Ya ce: {Lalle ne Allah Yā zāfi Ādama da Nūhu da Gidan Ibrāhīma da Gidan Imrāna a kan tālikai}. (Aal Imran: 33). Kuma Mala'ikun sun mata bushara da zaɓin Allah game da ita: {Kuma a lōkacin da malā'iku suka ce: "Ya Maryamu! Lalle ne, Allah Ya zāfi ki, kuma Ya tsarkake ki, kuma Ya zaɓe ki a kan mātān tālikai."} Yā Maryamu! Ki yi kanƙan da kai ga Ubangijinki, kuma ki yi sujada, kuma ki yi rukū'i tāre da māsū rukū'I}. (Al Imran: 42, 43). Sannan Allah Maɗaukaki Ya ba da labarin yadda aka halicci Isa a cikin mahaifarta ba tare da

uba bagareshi ba. Kamar yadda Allah – Maḍʾaukaki – Yake cewa: {Kuma ka ambaci Maryamu a cikin Littāfi, a lōkacin da ta tsallake daga mutānenta a wani wuri, a gēfen gabas. Sa'an nan ta riḡi wani shāmaki daga barinsu. Sai Muka aika rūhinMu zuwa gare ta. Sai ya bayyana a gare ta da siffar mutum madaidaci. Ta ce: "Lalle nĩ inā nēman tsari ga Mai, rahama daga gare ka, idan ka kasance mai tsaron addini!"Ya ce: "Abin sani kawai, ni Manzoni Ubangijinki ne dōmin in bāyar da wani yāro tsarkakke gare ki."Ta ce: "A inā yāro zai kasance a gare ni alhāli kuwa wani mutum bai shāfe ni ba, kuma ban kasance kāruwa ba?"Ya ce: "Kamar wancan Ubangijinki Ya ce. Shī, a gare Ni mai sauḡi ne. Kuma dōmin Mu sanya shi wata alāma ga mutāne, kuma wata rahama ce daga gare Mu.' Kuma abin yā kasance wani al'amari hukuntacce."Sai ta yi cikinsa, sai ta tsallake da shi ga wani wuri mai nīsa. Sai nāḡuda ta kai ta zuwa ga wani kututturen dabīniya, ta ce "Kaitona, dā dai na mutu a gabānin wannan kuma na kasance wani abu wulakantacce wanda aka manta!"Sai (yāron da ta haifa) ya kira ta daga ḡarḡashinta, "Kada ki yi baḡin ciki! Haḡīka Ubangijinki Ya sanya wani marmaro a ḡarḡashinki."Kuma ki girgiza zuwa gare ki game da kututturen dabīnon ya zuba a kanki yanā 'ya'yan dabīno,

ruḍābi Nunannu. "Sai ki ci kuma ki sha kuma ki ji sanyi ga idānunki. To, idan kin ga wani aya daga mutāne, sai ki ce, 'Lalle nĩ, na yi alwāshin azumi dōmin Mai rahama sabōda haka bā zan yi wa wani mutum magana ba." Sai ta je wa mutānenta tanā auke da shi. Suka ce: "Yā Maryamu! Lalle ne, haḳīka kin zo da wani abu mai girma!" Yā 'yar'uwar Hārūna! Ubanki bai kasance mutumin alfāsha ba, kuma uwarki ba ta kasance kāruwa ba." Sai ta yi ishāra zuwa gare shi, suka ce: "Yāya zā mu yi magana da wanda ya kasance a cikin shimfiar tsumma yanā jāĩri?" Ya ce: "Lalle ne, nĩ bāwan Allah ne Allah Yā bā ni Littāfi kuma Ya sanya ni Annabi." Kuma Yā sanya ni mai albarka a inda duk na kasance kuma Ya umurce ni da yin salla da zakka matuƙar inā da rai." Kuma mai biyayya ga uwāta, kuma bai sanya ni mai kaushin zūciya ba marashin alhēri." Kuma aminci ya tabbata a gare ni a rānar da aka haife ni da rānar da nake mutūwa da rānar da ake tāyar da ni inā mai rai." Wancan ne Īsā ḍān Maryamu, maganar gaskiya wadda suke shakka a cikinta. Bā ya kasancēwa ga Allah Ya riḳi wani ḍā. Tsarki ya tabbata a gare shi! Idan Yā hukunta wani al'amari sai kawai Ya ce masa, "Kasance." Sai ya dinga kasan cēwa." Kuma lalle Allah ne Ubangijina kuma Ubangijinku, sai ku bauta Masa. Wannan shi ne tafarki Madaidaici}. (Maryam: 16–36).

Lokacin da Isa – amincin Allah ya tabbata a gare shi – ya kira mutane zuwa ga bautar Allah, waƙanda suka amsa sun amsa, kuma da yawa daga cikin mutane sun ƙi, yaci gaba da da'awar sa yana kiran mutane zuwa bautar Allah, amma da yawa daga cikin su sun kafirce da shi sunyi taron dangi sunyi ƙoƙarin kasheshi, sai Allah – Maƙaukaki – ya ce da shi: {**Kai Isa lallai ni mai kashekane, kuma mai ɗaukekane zuwa gareNi kuma in tsarkake ka daga kafirai**}. (Al-Imran: 55). To, Allah Ya sanya kamanninSa a kan ɗayan waƙanda ke korarsa, saboda haka suka kama shi, suna zaton shi ne Isa ɗan Maryama – amincin Allah ya tabbata a gare shi – sai suka kashe shi, kuma suka gicciye shi. Amma Isa haƙiƙa Allah Ya ɗagashi zuwa gare shi. Kuma kafin ya bar duniya, ya yi wa sahabbansa wa'azi cewa Allah Zai aiko wani manzo mai suna Ahmad wanda Allah Zai yaɗa addini tare da shi, Allah Yana cewa: {**Yaku yayan isra'il lallai ni manzone izuwa gareku da wani littafi wanda yake gasgata litattafan da suka gaba ce shi nadaga attauira kuma mai bushara da wani Manzo da zaizo bayana sunanshi Ahmad**}. (Al-Saf: 6).

Sannan wani lokaci da ya shuɗe a lokacin da mabiyan Isa suka rarrabu, sai wata ƙungiya ta fito daga cikinsu waƙanda suka wuce gona da iri a cikinsa, shi kuma suka yi da'awar cewa

Isa ɗan Allah ne – Allah Ya ɗaukaka ga abin da suke faɗa ɗaukaka mai girma – haɗiƙa ya riya mata cewa zata ga Isa - aminci ya tabbata a gare shi – haifaffɛ ba tare da uba ba, don haka Allah Ya ba da labari game da hakan da cewa: {Lalle ne misālīn Īsā a wurin Allah kamar misālīn Ādama ne, (Allah) Yā halitta shi daga turɓāya, sa'an nan kuma Ya ce masa: "Ka kasance: "Sai yana kasancewa}. (Aal Imran: 59). Halittar Annabi Isa ba tare da uba ba bata zama mafi ban mamaki fiye da halittar Adam ba tare da uba ko uwa ba.

Saboda haka, Allah Yana magana da Bani Isra'ila a cikin Alkur'ani don ya nisantar da su daga wannan kafircin da cewa: {Yā Mutānen Littāfi! Kada ku zurfafā a cikin Addininku. Kuma kada ku faɗa, ga Allah, fāce gaskiya. Abin da aka sani kawai, Masī hu Īsa ɗan Maryama Manzon Allah ne, kuma kalmarSa, yā jēfa ta zuwa ga Maryama, kuma rūhi ne daga gare Shi. Sabōda haka, ku yi ĩmāni da Allah da manzanninSa, kuma kada ku ce, "Uku". Ku hanu (daga faɗin haka) yā fi zama alhēri a gare ku. Abin da aka sani kawai, Allah Ubangiji ne Guda. TsarkinSa yā tabbata daga wani abin haifuwa ya kasance a gare Shi! Shī ne da abin da ke cikin sammai da abin da ke cikin ƙasa kuma Allah Yā isa Ya zama wakīli. Masīhu bā ya ƙyāmar ya kasance bāwa ga Allah, kuma

haka malā'ikun nan makusanta. Kuma wanda ya yi kyāmar bautarSa kuma yi yi girman kai, to, zai t̄āra su zuwa gare shi gabā ɗaya. To, amma waɗanda suka yi ĩmāni, kuma suka aikata ayyukan ƙwaiai, to zā Ya cika musu ijārōrinsu, kuma Yanā ƙāra musu daga falalarSa. Kuma amma waɗanda suka yi kyāma, kuma suka yi girman kai, to, zā Ya yi musu azāba, azāba mai raɗɗi kuma bā su samun wani masōyi dōmin kansu, baicin Allah, kuma bā su samun mataimaki}. (An-Nisa: 171–173). Allah Zai yi magana da Annabi Isa ranar Alkiyama da cewa: {Kuma a lōkacin da Allah Ya ce: "Yā Ĩsā ɗan Maryama! Shin, kai ne ka ce wa mutāne, 'Ku riƙe ni, ni da uwata, abubuwan bautāwa biyu, baicin Allah?" (Ĩsā) Ya ce: "Tsarkinka yā tabbata! Bā ya kasancewa a gare ni, in faɗi abin da bābu wani hakki a gare ni. Idan nā kasance nā faɗe shi, to lalle Ka san shi, Kanā sanin abin da ke a cikin raina, kuma bā ni sanin abin da ke a cikin nufinKa. Lalle ne Kai Masanin abubuwan fake ne." "Ban faɗa musu ba fāce abin da Ka umurce ni da shi; watau: 'Ku bauta wa Allah Ubangijina kuma Ubangijinku,' kuma nā kasance mai shaida a kansu matuƙar nā dawwama a cikinsu, sa'an nan a lōkacin da Ka karɓi raina Kā kasance Kai ne mai tsaro a kansu, kuma Kai, a kan dukkan kōme, Halartacce ne."Idan Ka azabta su, to lalle ne su, bāyinKa ne,

kuma idan Ka gāfarta musu, to, lalle ne Kai ne Mabuwayi Mai hikima."Allah Ya ce: "Wannan ce rānar da māsū gaskiya, gaskiyarsu take amfāninsu. Sunā da gidājen Aljanna, kōramu sunā gudāna daga karkashinsu, sunā madawwama a cikinsu har abada. Allah Yā yarda da su, kuma sun yarda da Shi. wannan ne babban rabo mai girma}. (Al-Maida: 116–119).

Saboda haka, Masih Isa dan Maryam – amincin Allah ya tabbata a gare shi – bashi da laifi daga waɗannan miliyoyin da suke kiran kansu Kiristanci kuma suka yi imani cewa su mabiyar Isa ne.

3–MUHAMMADU MANZON ALLAH NE (CIKAMAKIN ANNABAWA DA MANZANNI)

Bayan ɗaga Annabi Isa – amincin Allah ya tabbata a gare shi – (zuwa sama) wani lokaci mai tsawo, kusan karni biyar, ya shuɗe, sai karkacewar mutane daga shiriya ta karu, sai kafirci, ɓata, da bautar wanin Allah – Maɗaukaki – ya bazu a tsakanin su. Don haka sai Allah Ya aiko Muhammadu– tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – a cikin Makka Al-Mukarramah a cikin kasar Hijaz tare da shiriya da Addinin gaskiya; dan a bauta wa Allah shi kaɗai ba tare da abokin tarayya ba, kuma Ya kareshi da ayoyi da mu'ujizozi masu

nuna Annabcinsa da saƙonsa, da Ya cike Manzanni da shi, Ya sanya Addinin sa cikamakin Addinai Ya kiyaye shi daga canji da sauyawa har zuwa ƙarshen rayuwar duniyar da tashin Alƙiyama. Wanene Muhammad? Kuma su waye mutanensa? Ta yaya aka aiko shi? Mene ne alamomin Annabcin sa? Menene cikakken tarihin rayuwar sa? Wannan shi ne abin da za muyi ƙoƙarin nunawa, in Allah Ya yarda, a cikin waɗannan taƙaitattun shafukan.

A– Nasabarsa da ɗaukakar sa

Shi ne Muhammad bin Abdullah bin Abdul Muḍḍalib bin Hashim bin Abd Manaf bin Kusay bin Kilab, nasabarsa zuwa Ismail bin Ibrahim – amincin Allah ya tabbata a gare su – daga Kuraishawa, kuma Kuraishawa daga Larabawa suke. An haife shi a Makka a shekara ta 571 ga haihuwar Annabi Isa – aminci ya tabbata a gare shi –. Mahaifin sa ya rasu tun yana ciki, kuma ya tashi a matsayin maraya a ƙarƙarshin kulawar kakansa, Abdul Muḍḍalib. Sannan, lokacin da kakansa ya mutu, kawunsa Abu Ḍalib ya reneshi.

B– Siffofinsa

Mun Ambata cewa Manzo da aka zaɓa daga Allah dole ne ya kasance a ƙololuwar mafi girman ɗaukaka, da gaskiyar

magana, da kyawawan halaye. Hakazalika, Muhammad – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya tashi mai gaskiya, amintacce, mai kyakkyawan ḍabi’u, mai iya magana, mai fasahar harshe, abin so daga na kusa da na nesa, abin girmamawa a tsakanin mutanensa, kuma ana girmama su a cikinsu, basa masa wani laḳabi sai amintaccen, sun kasance suna sanya amanarsa a wurinsa idan sun yi tafiya.

Baya ga kyawawan halayensa, yana da kyakkyawar halitta, kuma ido baya ḳosawa da ganin shi, mai farara fuska, mai yalwar idanuwa, mai tsawon maḳyftan ido, mai baḳin gashi, mai faḍḍin ḳirji, ba dog bane kuma ba gajere bane, madaidaici tsakanin maza kuma shi ya fi kusa da tsayi. Daya daga cikin sahabbansa yana siffanta shi: "Na ga Manzoon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – a cikin kayan ado na Yamen, ban taḳa ganin wanda ya fi shi kyau ba". Kuma ya kasance ummiyi ba ya karatu ko rubutu a cikin mutanen da ba sa karatu basa rubutu. Kaḍan ne daga cikinsu suka iya karatu da rubutu da kyau. Amma sun kasance masu hazaka, masu ḳarfin basira, masu saurin fahimta.

C– Kuraishawa da Larabawa

Mutanen Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – da danginsa suna zaune ne a garin Makka Al-Mukarramah, kusa da ɗakin Allah Mai alfarma da Ka'aba maɗaukakiya, wacce Allah Ya umarci Ibrahim – amincin Allah ya tabbata a gare shi – da ɗansa Isma'il su ginata.

Sai da su da shigewar lokaci, sai suka kauce daga Addinin Ibrahim (tsarkakkiyar bautar Allah) suka sanya – su da ƙabilun da ke kewaye da su – gumakan dutse, bishiyoyi da zinariya kewaye da Ka'aba, kuma suka tsarkaketa, suka yi imani da cewa zasu iya amfanarwa da cutarwa! Sun ƙirƙiro ibada a gare ta, mafi shahara daga cikinsu shine gunkin Hubal, wanda shi ne mafi girma da daraja daga gumakan, baya ga sauran gumaka da bishiyoyi a wajen Makka waɗanda ake bautar su ba Allah ba, kuma sun basu wani matsayi mai tsarki kamar Al-Lat, Al-Uzza da Manat, kuma rayuwarsu tare da yanayin da ke kewaye da su na cike da girman kai, da alfahari, da girman kai, wuce gona da iri kan wasu da yaƙe–yaƙe masu tsanani, koda yake suna da wasu kyawawan ɗabi'u kamar gwarzantaka, da girmama baƙi, da gaskiyar zance da sauransu.

D. Aiko Annabi – tsira da Amicin Allah su tabbata a gare shi –.

Lokacin da Annabi mai tsira da amincin Allah ya kai shekara arba'in kuma y kasance a kogon Hira a wajen Makka, wahayi na farko daga sama daga Allah Ya saukar a gare shi, sai Mala'ika Jibrilu ya zo wurinsa ya rufe shi da ya ce masa: Karanta. Sai ya ce: Ni ba mai karatu bane, sannan ya rufeshi karo na biyu har saida yakai matuƙa, sai ya ce masa: karanta, Sai yace: Ni bamai karatu bane, sannan ya sake rufeshi har yakai matuƙa fiye dana biyu, sai yace masa: {Ka yi karatu da sunan Ubangijinka, wanda Ya yi halitta. Ya hahitta mutum daga gudan jini. Ka yi karatu, kuma Ubangijinka shi ne Mafi karimci. Wanda Ya sanar (da mutum) game da alƙalami. Ya sanar da mutum abin da bai sani ba}. (Al-Alaƙ: 1-5).

Daga nan sai Mala'ikan ya tafi ya bar shi, don haka Manzo– tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya koma gidansa alhali matarsa, a tsorace a firgice, Ya ce wa matarsa Khadija: Ki lulluƙeni, lallai ni ina tsoron akan kaina, sai matar sa tace masa: A'a, Wallahi, Allah ba zai tozarta ka ba har abada, ka kasance kana sadar da zumunci kana ɗaukan nauyin mara shi, kuma kana kai ɗauki ga wanda musiba ta sama.

Sai Jibrilu ya zo masa a cikin surar da Allah Ya halicce shi a ciki, ya toshe sararin samaniya, sai ya ce, ya Muhammad, ni ne Jibrilu kuma kai Manzon Allah ne.

Sannan wahayi ya ci gaba daga sama, yana umurtar Manzo da ya kira mutanen sa zuwa ga bautar Allah shi kaɗai, kuma dayi musu gargadi daga shirka da kafirci, don haka ya fara kiran mutanen sa ɗaya bayan ɗaya, na kusa da na kusa; don su shiga Addinin Musulunci, farkon wanda ya yi imani da shi shi ne matarsa Khadija bint Khuwaylid, da abokinsa Abu Bakr Al-Siddiq da ɗan baffan sa Ali bin Abi Talib.

Sannan lokacin da mutanensa suka sami labarin kiransa, sai suka fara fuskantar sa, suna masa kaidi, sun adawa dashi. Ya fita zuwa ga mutanensa safiyar wata rana, sai ya kira su da babbar murya, "Ya safiyar sa," wacce kalma ce da wani da ke son tara mutane yake faɗa, don haka mutanensa suka taru don jin abin da za'a gaya musu. Lokacin da suka taru, sai ya ce musu: "Shin kuna kuna ganin cewa idan na gaya muku cewa maƙiya suna nan da safe ko da yamma, za ku gaskata ni? Sai suka ce: Ba mu taɓa jarraba ƙarya gareka ba" Ina yi muku gargadi da azaba mai tsanani." Baffansa Abu Lahab – ɗaya daga baffanninsa, shi da matarsa suna daga cikin mafiya tsananin mutane ƙiyayya ga Manzo – amincin Allah ya tabbata a gare

shi-: Ya la'ane ka, saboda wannan ka tara mu, sai Allah Ya yi wahayi zuwa ga ManzonSa – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – da faḍīnSa – Maḍaukaki -: {Hannāye biyu na Abūlahabi sun halaka, kuma ya halaka. Dūkiyarsa ba ta tsare masa kōme ba, da abin da ya tāra. Zā ya shiga wuta mai hūruwa. Tāre da matarsa mai ḍaukar itacen (wuta).A cikin kyakkyāwan wuyanta akwai igiya ta kaba (Rānar iyyāma)}. (Al-Masad: 1-5).

Sa'an nan Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ci gaba da kiran su zuwa ga Musulunci, sai ya ce da su: Ka ce babu abin bautawa da gaskiya sai Allah za ku rabauta. Suka ce: (Shin zai sanya Alloli su zama Allah ḍaya, wannan abin ban mamaki ne?).

Ayoyin sun sauka ne daga Allah suna kiransu zuwa ga shiriya da gargadī game da ḡata da suke ciki, kuma ḍaya daga cikinsu akwai faḍīn Allah – Maḍaukakin sarki -: {Ka ce: "Ashe lalle kū, haḳīḳa, kunā kafurta a game da wanda Ya halitta kasā a cikin kwanuka biyu, kuma kunā sanya Masa kīshiyōyi? Wancan fa, shī ne Ubangijin Halittu."Kuma Ya sanya, a cikinta, dūwatsu kafaffu daga samanta, kuma Ya sanya albarka a cikinta, kuma Ya ḡaddara abūbuwan cinta a cikinta a cikin kwanuka huḍu māsu daidaita, dōmin matambaya.

Sa'an nan Ya daidaita zuwa ga sama alhāli kuwa ita (a lōkacin) hayāƙi ce, sai Ya ce mata, ita da ƙasā "Ku zo, bisa ga yarda kō a kan tīlas." Suka ce: "Mun zo, munā māsū dā'ā. "Sai Ya hukunta su sammai bakwai a cikin kwānuka biyu. Kuma Ya yi wahayi, a cikin kōwace sama da al'amarinta, kuma Muka kāwata sama ta kusa da fitilu kuma don tsari. Wancan ƙaddarāwar Mabuwāyi ne, Masani. To, idan sun bijire sai ka ce: "Nā yi muku gargadi ga wata tsāwa kamar irin tsāwar Ādāwa da samūdāwa}. (Fussilat: 9–13).

Saidai waɗannan ayoyin da waccan kiran basu ƙara musu komai ba sai girman kai da tashin hanci daga karɓar gaskiya. Maimakon haka, sai suka fara azabtar da duk wanda ya shiga Addinin Musulunci, musamman masu rauni waɗanda ba su da wanda zai kare su, don haka suka sanya babban dutsen a ƙirjin ɗayansu, suka ja shi cikin kasuwanni cikin tsananin zafi sunace masa ya kafircewa Addinin Muhammadu ko ka yarda da wannan azaba har sai da wanda ya mutu ya mutu daga cikinsu saboda tsananin azabtarwa.

Amma Manzoni Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya kasance cikin kariyar kawunsa Abu Dalib, wanda yake ƙaunar sa kuma yake tausaya masa, shi yana

daga manyan ƙabilar Kuraishawa da ake girmamawa, amma bai shiga Musulunci ba.

Kuraishawa sun yi ƙoƙarin yin ciniki da Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata agare shi – a kan da'awarsa, don haka suka baijiro masa da dukiyoyi, da sarauta, da abubuwan rudaɗwa da sharaɗin ya daina kiran wannan sabon Addinin da yake cutar da allolin da suke tsarkakesu suke bauta musu maimakon Allah, sai matsayin Manzo – amincin Allah su tabbata a gare shi – ya kasance mai yankewa, Domin wannan lamari ne da Allah Ya umurce shi da yi don isar da shi ga mutane, kuma da zaiyi watsi da wannan lamarin, da sai Allah Ya Azabtar da shi. Kuma ya ce musu, Ina son alheri a gare ku, kuma ku mutanena ne kuma dangina"Wallahi tallahi, idan na yiwa dukkan mutane ƙarya, ba zan yi muku ƙarya ba, kuma idan da zan yaudari dukkan mutanen, ba zan iya yaudararku ba."

A lokacin da ba a sami tayan ya dakatar da kiran ba, ƙiyayyar Kuraishawa ga Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – da mabiyansa ta ƙaru. Kuraishawa sun nemi Abu Ɗalib da ya miƙa Muhammad – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – dan ta kashe shi, kuma ya ba shi

abin da yake so ya kame daga bijirowa da Addinin sa a tsakanin su, don haka baffansa ya nemi ya daina kiran wannan Addinin.

Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: “Haba Baffa, wallahi, da za su suka sanya rana a hannuna na dama, wata kuma a hagu na, akan na bar Addinin nan, ba zan bar shi ba har sai Allah Ya bayyana shi ko a halaka ni ba tare da shi ba”. Kawun nasa ya ce: Je ka faɗi duk abin da kake so, Wallahi ba za su sadu zuwa gareka ba da wani abu har a kasheni a wajen kiyayeka. Lokacin da mutuwa ta zowa Abu Dalib a wajen sa akwai wasu daga cikin shugabannin Kuraishawa, Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya zo gare shi yana kwaɗaitar da shi ya shiga Musulunci yana cewa da shi: Haba baffana, ka faɗi wata kalma da zan kareka da ita a wajen Allah, ka ce: Babu wani abin bauta da gaskiya sai Allah, sai dattawan suka ce masa, “Shin zaka bijirewa Addinin Abdul Muɗɗalib (Shin zaka bijire daga Addinin iyaye da kakanni?)” Sai ya girmama a gurin sa da yabar Addinin iyayen sa ya shiga Addinin Musulunci, don haka ya mutu yana mushriki. Annabi – tsira da Amincin Allah su tabbata a gare shi – ya yi baƙin ciki ƙwarai game da mutuwar kawunsa. Sai Allah – Maɗaukaki – Ya bashi labari da faɗin Sa: {Lalle ne kai bā ka shiryyar da wanda ka so, amma

kuma Allah Yanã shiryyar da wanda Yake so, kuma Shi ne Mafi sani daga mãsu shiryuwa}. (Al-Kasas: 56).

Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – an cutar da shi bayan mutuwar kawunsa Abu Dalib, sun kasance suna ðaukar datti (daga dabbobi) suna sanya shi a bayansa yayin da yake sallah a Ka'aba.

Sannan Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya fita zuwa garin Da'if don kiran mutanenta zuwa ga Musulunci (garin da ke da nisan kilomita 70 daga Makka). Mutanen Da'if sun fuskanci kiran nasa fiye da yadda mutanen Makka suka yi, kuma sun cuna wawayensu ta hanyar jifan Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma suka kore shi daga Da'if, suka bishi suna jifan sa da duwatsu har duga–dugan sa biyu masu tsarki sukayi jini.

Don haka Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya fuskanci Ubangijin sa, yana rokon Sa yana neman taimakon Sa, sai Allah Ya aiko masa da Mala'ika ya ce masa, "Ubangijinka Ya ji abin da mutanen ka suka ce maka, idan kaso in kifo musu manyan duwatsu guda biyu – ya ce: A'a, amma ina fatan Allah Zai fitar da waɗanda suke bauta masa shi

kaɗai daga tsatsonsus wadanda zasu bauta maSa shi kaɗai bazasu taranya wani abu a bautarSa ba.

Sannan Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya koma Makka, kuma gaba da adawa da mutanensa ya ci gaba da duk wadanda suka yi imani da shi. Sai kuma wasu mutane suka zo daga garin Yathrib – wanda daga baya aka kiranta Madina – wurin Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – sai ya kira su zuwa ga Musulunci sai suka Musulunta, sai ya aika musu ɗaya daga sahabban sa Mus’ab bin Umair yana koyar da su koyarwar Musulunci, kuma da yawa daga mutanen Madina sun musulunta a hannunsa.

Kuma sun zo wa Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – a shekara mai zuwa, suna yi masa mubaya'a ga Musulunci, sannan ya umurci sahabbansa da aka tsananta wa yin Hijira zuwa Madina, don haka suka yi Hijira kungiyoyi da ɗaiɗaikun mutane – kuma aka kira su Muhajirai – kuma mutanen Madina sun karɓe su da karimci, maraba da yarda, kuma sun kara su a gidajensu sun raba musu dukiyoyin su da gidajen su – kuma ana kiransu Mataimaka– bayan haka.

Sannan a lokacin da Kuraishawa suka sami labarin wannan Hijirar, sai suka yanke shawarar kashe Annabi –tsira

da amincin Allah su tabbata a gare shi – don haka suka yanke shawarar kewaye gidan sa da yake kwana a ciki, idan ya fito sai su buge shi da takobi, bugun mutum ɗaya, sai Allah Ya tseratar da shi daga garesu sai ya fito daga gare su ba tare da sun sani ba, sai Abu Bakr Al-Siddiq ya bi shi ya umurci Ali da ya tsaya a Makka don mayar da amanonin da akawa Manzo ga masu su.

Kuma a kan hanyar Hijira, Kuraishawa sun sanya kyautuka mai daraja ga waɗanda suka kamo Muhammadu – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – a raye ko a mace, amma Allah Ya tserar da shi daga gare su, don haka ya isa Madina tare da abokin nasa lafiya.

Don haka mutanen Madina suka tarɓe shi da maraba da murna mai yawa, kuma dukansu sun fita daga gidajensu don tarbar Manzoni Allah, suna cewa, Manzoni Allah ya zo, Manzoni Allah ya zo.

Zama ya tabbata ga Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata agare shi – don haka ya fara gina masallacin a Madina don gudanar da salah. Ya fara koyar da mutane dokokin Musulunci, yana karantar dasu Alkur'ani, kuma yana tarbiyyantar dasu kyawawan ɗabi'u, sai sahabbansa suka

kewaye shi kusa da shi don koyon shiriya daga gare shi, da tsarkake rayukansu daga dabi'unsu ta hanyarsa, da zurfafa soyayyarsu ga Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma suka tasirantu da siffofin sa maɗaukaka, kuma danƙon zumunci. na 'yan'uwantaka ta imani ya ƙarfafa a tsakaninsu. Lallai Madina ta zama kyakkyawan birni wanda take rayuwa cikin yanayi na farin ciki da 'yan uwantaka. Babu wani banbanci ga mazaunanta tsakanin mai kuɗi ko talaka, fari ko baƙi, balarabe ko ba balarabe, kuma sashinsu baya fifitar sashi sai da imani da taƙawa, kuma daga waɗannan fitattun mutanen ne mafi kyawun ƙarni da tarihi ya san shi ya tabbata.

Shekara guda bayan Hijirar Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – sai aka fara arangama da yaƙe-yaƙe tsakanin Manzo da sahabbansa a kan ƙabilar Quraishawa, da waɗanda suka yi tafiya tare da su cikin ƙiyayya da Addinin Musulunci.

Yaƙi na farko a tsakaninsu, shine babban yaƙin Badar, an yi shi ne a wani kwari tsakanin Makka da Madina, Allah Ya taimaki musulmai, kuma yawansu yakai 314 da suka yaƙi Kuraishawa, kuma yawansu yakai 1000. Sun sami gagarumar nasara, a ciki aka kashe Kuraishawa saba'in, akasarinsu daga

cikin masu martaba da shugabanni, kuma aka kama saba'in, sauran suka gudu.

Sannan wasu yaƙe-yaƙe sun sake faruwa tsakanin Manzo- tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - da Kuraishawa, wanda a ƙarshensa Manzo -tsira da amincin Allah su tabbata agare shi - ya sami damar (shekaru takwas bayan tashinsa daga Makka) ya tura runduna mai mayaka 10,000 waƙanda suka shigo Addinin Musulunci zuwa Makka don mamaye Kuraishawa zuwa cikin gidanta da shige ta da ƙarfi da fatattakarsu. Yawan cin nasara, da fatattakar ƙabilarsa, waƙanda ke son kashe shi, suka azabtar da sahabbansa, da hana Addinin da ya zo da shi daga Allah.

Sai shahararriyar nasarar ta tarasu bayan nan, ya ce da su: "Ya ku jama'a Kuraishawa, me kuke tsammani na ke yi da ku? Suka ce: **Dan'uwa** mai karamci, da **ƙan ƙan** uwa mai karimci. Ya ce: **Don haka ku tafi, kuna da 'yanci**, don haka yayi musu afuwa ya bar musu 'yancin rungumi Addinin Islama".

Wannan wani dalili ne da ya sanya mutane shiga Addinin Musulunci jama'a-jama'a, don haka duk yankin larabawa ya musulunta kuma ya shiga Addinin Musulunci.

Wani **ƙanƙanen** lokaci bai wuce ba har sai da Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata agare shi – ya yi aikin Hajji, sai mutane 114,000 waƙanda ba su dade da shigowa Addinin Musulunci ba sukayi aikin hajji tare dashi.

Sai ya tsaya yanayin **huɗuɓa** a cikinsu a ranar aikin Hajji mafi girma, yana bayyana musu hukunce–hukuncen Addini da dokokin Musulunci, sannan ya ce da su: Wataƙila ba zan haɗu da ku ba bayan wannan shekarar, to wanda kenan ya isarwa wanda baya nan. sannan ya kallesu ya ce: Ku saurara shin na isar, sai mutane suka ce: Na'am. Ya ce: Ya Allah Ka shaida, Ku saurara shin na isar, sai mutane suka ce: Na'am. Ya ce: Ya Allah Ka shaida.

Sannan Manzo –tsira da amincin Allah su tabbata agare shi – ya dawo madina bayan aikin hajji, sai ya yi wa mutane **huɗuɓa** wata rana ya ce musu: Lallai wani bawane Allah Ya bashi **zaɓi** tsakanin dawwama a wannan duniya ko abin da ke wurin Allah, don haka ya **zaɓi** abin da ke wurin Allah, sai sahabbai sukayi kuka, suka san cewa shi yana nufin kansa kuma cewa shi ciratar sa daga wannan duniyar ya kusa, a litinin ta goma sha biyu daga Hijira, daga wata na huɗu na Hijira, a shekara ta goma sha ɗaya na Hijrah, cutar ta tsananta ga Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma

magagin mutuwa ya fara, sai ya kalli sahabban sa irin irin kallon bankwana tare da yi musu nasihar da cewa su tsayar da sallah, sai ransa mai girma kuma sai ya koma ga Babban Matsayi (Kusantar Ubangijinsa a Barzahu).

Sahabbai – Allah Ya yarda da su – sun kaɗu da rasuwar Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma baƙin cikinsu da takaici ya kai matuƙa, kuma masifar ta tasirantu a cikinsu har ta kai ɗaya ɗaga cikinsu, Umar Ibn Al-Khaḍḍab – Allah Ya yarda dashi – ya tashi ya zare takobinsa saboda tsananin mamaki yana mai cewa: Ba na jin wani yana cewa Manzon Allah ya mutu face sai na sare wuyansa.

Abu Bakr As-Siddiḳ ya tashi yana tunatar da shi abin da Allah Ta'ala Ya ce: {Kuma Muhammadu bai zama ba face manzo lalle ne manzanni sun shūɗe a gabāninsa. Ashe idan ya mutu ko kuwa aka kashe shi, zā kujūya a kan dugaduganku? To, wanda ya jūya a kan dugadugansa, bā zai cūci Allah da kōme ba. Kuma Allah zai sāka wa māsu gōdiya}. (Aal Imran: 144). Umar bai ji wannan aya ba har sai da ya faɗi sumamme.

Wannan shi ne Muhammadu, Manzon Allah, kuma cikamakin Annabawa da Manzanni, Allah Ya aiko shi zuwa

ga dukkan mutane a matsayin mai bushara da gargadi. Ya isar da saƙon, ya bada amana ya kuma yi nasiha ga al'umma.

Allah Ya ƙarfafeshi da Alƙurani mai girma, zancen Allah da aka saukar daga sama, wanda {Barna bā zā ta je masa ba daga gaba gare shi. kuma bā zā ta zo ba daga bāya gare shi. Saukarwa ce daga Mai Hikima, Gōdadde}. (Fusilat: 42).

Wanda da a ce mutane zasu taru daga farkon duniya zuwa ƙarshenta don samar da irinsa, ba za su samar da irinsa ba, ko da kuwa suna taimakon juna ne. Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Yā ku mutāne! Ku bauta wa Ubangjinku, Wanda Ya halicce ku, kū da waɗanda suke daga gabāninku, tsammāninku ku kāre kanku! Wanda Ya sanya muku ƙasa shimfiɗa, kuma sama gini, kuma Ya saukar da ruwa daga sama, sa'an nan Ya fitar da abinci daga 'ya'yan itāce game da shi, sabōda ku. Sabōda haka kada ku sanya wa Allah wasu kīshiyōyi, alhāli kuwa kuna sane. To idan baku iya yi ba to kuwa bazaku taba iya yin ba to kuji tsoron wutar da makamahinta Mutane ne da Duwatsu kuma an tanadeta ne ga Kafirai. To, idan ba ku aikata (kāwo sura) ba, to, bā zā ku aikataba, sabōda haka, ku ji tsoron wuta, wadda makāmashinta mutāne da duwātsu ne, an yi tattalinta dōmin kāfurai. Kuma ka bāyar da bishāra ga waɗanda suka yi ĩmāni.

kuma suka aikata ayyuka na ƙwarai, cēwa lallene, suna da gidājen Aljanna, ƙōramu na gudāna daga ƙarƙashinsu. Ko da yausha aka azurta su da abinci daga wasu 'ya'yan itāce daga gare su, sai su ce: "Wannan shi ne aka azurta mu da shi daga gabānin haka," Kuma a je musu da shi yana mai kama da juna, Kuma sunā da, a cikin su, mātān aure māsū tsarki, kuma su, cikin su madawwama ne}. (Al-Baƙara: 21–25).

Wannan Alƙur'ani ya ƙunshi surori ɗari da goma sha huɗu waɗanda suke da ayoyi sama da dubu shida, kuma Allah Ya ƙalubalanci mutane tsawon zamani da su zo da surah guda kamar surorin Alƙur'ani, kuma mafi ƙarancin surah a cikin Alƙur'ani. mai ayoyi uku kawai.

Idan za su iya yin haka, to su sani cewa wannan Alƙur'anin ba daga Allah yake ba. Wannan na daga cikin manya-manyan mu'ujizoji da Allah Ya taimaki ManzonSa – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kamar yadda Allah Ya tallafa masa da wasu mu'ujizoji na ban mamaki, waɗanda suka haɗa da:

F– Ƙarfafar Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – da mu'ujizoji:

- 1– Ya kasance yana roƙon Allah yana sanya hannunsa a cikin ƙwarya, sai ruwa ya ɓulɓulo daga tsakanin yatsun

sa, sai rundunar ta sha daga wannan ruwan, kuma yawansu ya wuce dubu.

- 2- Ya kasance yana roƙon Allah yana sanya hannun sa a cikin abincin, saboda haka abincin ya wadata a faranti har sai da sahabbai 1500 suka ci daga gare shi.
- 3- Ya kasance yana daga hannayen sa zuwa sama yana roƙon Allah da ayi ruwa, kuma ba zai bar wurinsa ba har sai da ruwa ya sauka daga fuskarsa mai daraja daga gurbin ruwan sama. Da sauran wasu mu'ujizojin da yawa.

Kuma Allah Ya ƙarfafaeshi ta hanyar kare shi, don haka babu wanda yake son ya kashe shi kuma ya kashe hasken da ya zo da shi daga wurin Allah ya isa gare shi, kamar yadda yake cikin faɗin Maɗaukakin sarki: {*Yā kai Manzo! Ka iyar da abin da aka saukar zuwa gare ka daga Ubangijinka. Kuma idan ba ka aikata ba, to, ba ka iyar da manzancinSa ba ke nan. Kuma Allah Yanā tsare ka daga mutāne) zuwa Ayai*}. (Al-Ma'ida: 67)

Hakika Manzoni Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – tare da ƙarfafar Allah a gare shi – ya kasance kyakkyawan misali a cikin dukkan ayyukan sa da maganganun sa, kuma shi ne farkon mai aiwatar da umarni da suka zo masa daga Allah, kuma shi ya kasance mafi kwaɗayin mutane don

yin ibada da biyayya, kuma mafi kyauta ga mutane, babu abin da yake raguwa na kuɗi a hannunsa face ya kashe shi ta hanyar Allah ga miskinani da talakawa, da mabuƙata, har ma da gado, ya ce wasahabban sa: "**Mu jama'ar Annabawa baa gadomnu, duk abin da muka bari sadaka ne**"¹.

Dangane da ɗabi'un sa kuwa, babu wanda ya kai shi babu wanda ya kasance tare da shi face ya ƙaunace shi daga ɓangaren duhun zuciyarsa, don haka Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya zama mafi soyuwa a gare shi fiye da ɗansa, mahaifin sa da dukkan mutane.

Anas Bin Malik, khadimin Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – yana cewa: “Ban taɓa taɓa tafi mafi tsarki, kuma mafi taushi ko daɗin ƙanshi daga tafi Manzon Allah ba, haƙiƙa na yi masa hidima tsawon shekaru goma bai gaya min game da wani abin da na yi ba, dalilin da ya sa na aikata shi, ko kuma wani abin da ban yi ba, me ya sa ba ka yi shi ba”².

Wannan Muhammadu, Manzon Allah, wanda Allah Ya ɗaukaka matsayin sa kuma Ya ɗaukaka ambatonsa a cikin

¹ Imam Ahmad ne ya ruwaito hadisin (2/463) kuma isnadinsa ingantacce ne, kamar yadda Ahmad Shakir ya ambata a bincikensa na Musnad (19/92) (Magada na ba sa raba dinari, abin da Ni bar bayan kulawar mace, tanadin ma'aikaci, sadaka ce)

² Bukhariy ya rawaito shi (4/230)

talikai. Babu wani **mahaluki** da ake ambatansa a cikin talikai a yau da kafin yau, kamar yadda ake ambatan sa. Tun shekara dubu da ɗari huɗu, miliyoyin manarori a sassan duniya ana ta kururuwa sau biyar a kowace rana, suna cewa: "**Ina shaidawa cewa Muhammad Manzon Allah ne**", Daruruwan miliyoyin masu sallah suna maimaitawa a cikin sallolin su a kullum sau da yawa, "**Ina shaidawa cewa Muhammad Manzon Allah ne**".

F- SAHABBAI MASU GIRMA

Sahabbai masu daraja sun ḍauki kiran Musulunci bayan wafatin Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma sun tafi tare da ita a gabas da yamma na duniya, sun kasance mafifitan masu yaɗa wannan Addinin, sun kasance mutane mafiya gaskiya a cikin lafazi, mafi girman su a adalci, mafi yawan su a amana, kuma mafi sha'awar su kan shiryyar da mutane da yaɗa alheri a tsakanin su.

Sun ḍabi'antu da ḍabi'un Annabawa, kuma sunyi koyi da siffofinsu, akwai tasiri na zahiri ga waɗan nan ḍabi'un a karɓar al'ummomin duniya ga wannan Addinin don haka suka shiga cikin Addinin Allah jama'a– jama'a cikin rukuni daga Afirka ta yamma zuwa gabashin Asiya zuwa tsakiyar Turai, dan kwaɗayi ga wannan Addinin ba tare da tilastawa ba.

Sune sahabban Manzon Allah, mafiya alherin mutane bayan Annabawa. Waɗanda suka fi shahara a cikinsu sune Halifofi shiryyayu huɗu waɗanda suka mulki daular Musulunci bayan wafatin Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – su ne:

- 1) Sai Abubakar Siddiḳ.

- 2) Umar ḍan Khaddab.
- 3) Usman Bn Affan.
- 4) Aliyu ḍan Abu Talib.

Musulmai suna ji game da su dukkan ganin girma da kaddarawa, kuma suna kusantar Allah – Maḍfaukaki – ta hanyar ƙaunar Manzon Sa da ƙaunar sahabban Manzon Sa maza da mata, kuma suna girmama su, kuma suna girmama su kuma suna sanya su a matsayin da ya dace da su.

Babu mai ƙiyayya dasu kuma bamai rage darajarsu sai wanda ya kafircewa Addinin Musulinci, koda kuwa yace shi musulmi ne. Allah ya yabe su da cewa: “**Kun kasance mafi alherin al'umma da aka fito da ita daga mutane, kuna umarni da kyakkyawa kuma kuna hani da mummunan aiki, kuma kuna yi imani da Allah**}. (Aal Imran: 110).

Ya tabbatar da yardaSa tare da su lokacin da suka yi wa Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi mubaya’a sai tsarki ya tabbatar maSa Yace: -. {**Lalle ne haƙīƙa, Allah Ya yarda da muminaɪ a lōkacin da suke yi maka mubāya, a a ƙarƙashin itāciyar nan dōmin Yā san abin da ke cikin zukātansu sai Yā saukar da natsuwa a kansu, kuma Ya sāka musu da wani cin nasara makusanci**}. (Al-Fath 18).

4– Rukunnan Musulunci

Addinin musulunci yana da manyan ginshikai guda biyar wadanda dole ne musulmi ya lazimcesu har sai siffar musulmi ta gasgata akansa:

RUKUNIN FARKO: Shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah kuma Muhammadu Manzon Allah ne.

Ita ce kalma ta farko da mutumin da ya shiga Addinin Musulunci dole ne ya faɗɗeta, yana mai cewa: (Inaa shaida babu abin bautawa da gaskiya sai Allah kuma ina shaidawa Muhammad bawan Allah ne kuma ManzonSa ne) yana mai imani da dukkan ma'anoninta, kamar yadda muka bayyanasu a cikin abinda ya gabata.

Sai yayi imani da cewa Allah shi kaɗai ne Allah wanda bai haifa ba, ba'a haifeshi ba, kuma babu wanda ya yi daidai da shi, Shi ne Mahalicci kuma duk sauran abubuwa an haliƙƙe su, kuma Shi kaɗai ne Allah wanda Ya cancanci bauta. Kuma ya kuɗire cewa Muhammad bawan Allah ne kuma Manzan Sa ne, abin saukarwa wahayi daga sama yana mai isar da umarnin Sa da hanin Sa, dole ne a yi imani da abin da ya bada labari, da biyayya ga abin da yayi umarni, kuma da nisantar abin da ya hana kuma ya tsawatar.

RUKUNI NA BIYU: TSAYAR DA SALLAH.

Kuma a cikin salah, siffofin bauta da miƙa wuya ga Allah – Maƙaukaki – suke bayyana, bawa yana tsayawa yana mai ƙasƙantar da kai, yana karanta ayoyin Alkur'ani yana tsarkake Allah da nau'ikan zikiri da yabo, yana yin ruku'u saboda Shi, yana faɗuwa yana mai sujjuda saboda Shi, sai yayi sirri da Shi yana kiranSa yana tambayarSa daga falalarSa mai girma. Itace mahada tsakanin bawa da Ubangijin sa wanda Ya halicce shi kuma Yana sanin sirrinsa da bayyanarsa, da jujjuyawarsa a cikin masu sujjada, ytake sababi na ƙaunar Allah ga bawan Sa da kusancinSa da shi, da yardarSa da shi, kuma duk wanda ya bar ta saboda girman kai daga bautar Allah, sai Allah Ya yi fushi ya la'ance shi kuma ya bar Addinin Musulunci.

Wajibi a cikinsu sune salloli biyar a yini, waɗanda suka tattaro tsayuwu da karanta Suratul Fatiha: {Da sūnan Allah, Mai rahama, Mai jin ƙai. Godiya ta tabbata ga Allah, Ubangijin halittu;Mai Rahama Mai jin kaiMai nuna Mulkin Rānar Sakamako.Kai muke bautawa, kuma Ka kadai muke neman taimakonKaKa shiryyar da mu ga hanya madaidaiciya.Hanyar waɗanda Ka yi wa ni'ima, ba waɗanda aka yi wa fushi ba, kuma ba ɓatattu ba}. (Fatiha: 1–7).

Da karanta abinda ya sawwafa daga ayoyin Alkur'ani, kuma masu kunsar ruku'u ne da sujjada, da rokon Allah, da girmamaShi ta hanyar faɗin (Allah ne mafi girma), da tsarkakeShi a ruku'u da cewa (Tsarki ya tabbata ga Ubangijina Mafi girma), da kuma cikin sujjada da cewa (Tsarki ya tabbata ga Ubangijina Maɗaukaki).

Kafin yin sallah, dole ne mai yin sallah ya kasance tsarkakke daga najasosi (daga fitsari da ba haya) a jikin sa da tufafin sa, da kuma wurin sallar sa yana mai yin alwala da ruwa ta hanyar wanke fuskar sa da hannayen sa, yana mai shafa kansa a kansa sannan kuma ya wanke kafafuwansa.

Idan ya kasance mai janaba ne (Ta hanyar saduwar aure), dole ne ya yi wanka ta hanyar wanke dukkan Jikin sa.

RUKUNI NA UKU: ZAKKA

Wani kaso ne abin ayyanawa daga asalin dukiya, Allah Ya ɗora wa masu hannu da shuni kuma ana bada ita ga talakawa da mabuƙata, waɗanda suka cancancanta daga ɗaiɗaikun jama'a, don ɗauke musu wahala da buƙata. Gwargwadanta a cikin kuɗi ya kai kashi biyu da rabia cikin ɗari daga asalin dukiya, ana rabata ga waɗanda suka cancanta.

Wannan ginshikin sababine na yaƙƙuwar taimakekeniya a zamantakewa tsakanin ɗaɗaɗun al'umma tare da ƙaruwar soyayya da sabo da taimakekeniya a tsakakinsu, da kwar da ƙiyayya da hikidi daga ajin talakawa ga al'ummomin mawadata da masu rufin asiri, kuma a babban daliline na haɓaka da ci gaban tattalin arziƙi da motsawar dukiya yadda yakamata da kuma isarta zuwa dukkanin ɗabaƙoƙin al'umma. Wannan zakkar wajabace a dukiyoyi da mabanbantan nau'o'insu na kuɗi, da dabbobin ni'ima, da 'ya'yan itatuwa, da hatsi, kayan kasuwanci, da sauransu, tare da kaso daban-dabandaga asalin dukiyar ga kowane nau'I daga nau'uka.

RUKUNI NA HUDU: AZUMIN RAMADAN

Azumi: Shine kamewa daga ci, sha, da zakkewa mata, da niyyar bautar Allah tun daga fitowar alfijir zuwa faɗuwar rana.

Watan Ramadan wanda aka wajabta azumi a cikinsa, shi ne wata na tara daga watannin wata, kuma shi ne watan da aka fara saukar da Alƙur'ani ga Manzo – tsira da aminci su tabbata a gare shi – a cikinsa.

Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Watan Ramadan ne wanda aka saukar da Alkur'ani a cikin sa, a matsayin shiriya ga mutane da hujjoji bayyanannu na shiriya da rarrabuwa. Don haka duk wanda ya halarta}. (Al-Bakara: 185).

Daga cikin manya-manyan fa'idodin azumi akwai sabawa da haƙuri da ƙarfafa ɓangaren taƙawa da imani a cikin zuciya, saboda Azumi sirri ne tsakanin bawa da Allah, idan mutum ya kadaita a wani wuri zai iya ci ya sha, kuma ba wani ɗaya da yasan da karya aziminsa. Idan ya abar hakan dan bauta ga Allah da kuma biyayya ga umarninsa Shi kaɗai baShi da abokin tarayya alhali shi yasan bawanda zai iya ganinsa a ibadarsa sai Allah to wannan zai zama dalili a gare shi na ƙara imani da taƙawa, kuma a dalilin haka ladan masu azumi mai girma ne a wurin Allah, kai suna da wata kofa ta musamman a cikin Aljanna ana kiranta ƙofar Al-Rayyan. Musulmi na iya yin azumin nafila a cikin wani watan da bana Ramadan ba, a duk ranakun shekara, ban da ranakun Idi-Fitr da Idin layya.

RUƘUNI NA BIYAR: HAJJI ZUWA ƊAKIN ALLAH

Wajibi ne a kan musulmi ya yi sau ɗaya a rayuwar sa, idan yayi ƙari akan hakan to ya zama na anfila ne, Allah – Maɗaukaki– Yana cewa: {Kuma akwai hajjin ɗakin domin

Allah akan mutane ga wanda ya sami ikon zuwa a gare shi}.
(Aal Imran: 97).

Musulmi yana tafiya zuwa wuraren ibada a Makkah Al-Mukarramah a cikin watan Hajji, wanda shi ne ƙarshen watannin Hijra, kafin shigarsa Makka, musulmin yana tsiraita daga tufafinsa yana sanya rigar Ihram, wacce fararen mayafai ne guda biyu.

Sannan yana yin ayyukan hajji daban-daban, kamar kewayar ɗakin Ka'aba maɗaukakiya, da Sa'ayi tsakanin Al-Safa da Al-Marwah, da tsayawa a Arafat, da kwana a Muzdalifah, da sauransu.

Aikin hajji shi ne taro mafi girma na musulmai a doron ƙasa, inda 'yan uwantaka, da tausayin juna da nasiha suka kasance a tsakaninsu, tufafinsu ɗaya ne, kuma ibadunsu ɗaya ne, kuma babu wani daga cikinsu da ya fi wani ɗayan sai da taƙawa, ladan Hajji babba ne: (Duk wanda ya yi aikin Hajji kuma baiyi bats aba, baiyi fasikanci ba, zai fita daga zunuban sa kamar ranar da mahaifiyar sa ta haife shi).¹

¹ Bukhari ya futar da hadisin (2/164), littafin Hajji, babin falalar aikin Hajji karɓa66c.

5-RUKUNNAN IMANI

Idan har ya san cewa shika-shikan addinin Musulunci su ne ibadodi na zahiri da musulmai ke dauke da su, kuma aiwatar da su yana nuna karɓarsa ga Addinin Musulunci, akwai ginshikai a cikin zuciya da dole ne musulmi ya yi imani da su don musuluncinsa ya zama ingantacce, ana kiransu ginshikan imani. A duk lokacin da kimarsu ta karu a cikin zuciyarsa kuma suka cika ko daushe sai ya kara hauhawa a darajojin Imani ya kuma cancanci shiga cikin bayin Allah muminaɗi, wannan wata darajace mafi daukaka daga darajar musulmai. Dukkanin mumini musulmi ne, amma ba dukkanin musulmi yakai matakin, u,imai ba, tabbas yana da asalin Imani amma mai yiwuwa bashi da cikakken Imani.

Rukunnansa guda shida ne

Su ne ka yi Imani da Allah da Mala'ikun Sa da littattafan Sa da Manzannin Sa kuma ka yi imani da faddara alherin Sa da sharrin Sa.

Rukunin farko: kayi Imani da Allah, sai zuciya ta cika dan soyayyar Allah, da girmamawa gare Shi, da kaskanci da faɗuwa a gabansa, da biyayya ga umarnin Sa shi kafai, ba Shi da abokin tarayya, kamar yadda zuciya ke cika dan tsoron

Allah da kwaɗayin abinda ke tare da Shi, sai ya zama daga bayin Allah masu takawa waɗanda suke bin tafarkin Sa madaidaici.

Rukuni na biyu: Imani da Mala'iku da cewa su bayin Allah ne waɗanda aka halitta daga haske wanda bamai iya kirga yawansu a cikin sammai da ƙasa sai Allah, an ɗabi'ancesu ne akan Ibada, zikiri da Tasbihi, Suna Tasbihi da dare da yini, ba sa tsayawa, {Ba sa sabawa Allah ga abin da ya umarce su kuma suna aikata abin da ake umartarsu}. (At-Tahrim: 6).

Kowannen su yana da aikinsa wanda Allah Ya hore masa, daga cikinsu akwai masu ɗaukar Al'Arshi ne, a cikinsu akwai wanda aka wakiltar rayukan, a cikinsu akwai wanda yake sauka da wahayi daga sama, shine Jibrilu – amincin Allah ya tabbata a gare shi – kuma shi ne mafifici a cikinsu. Daga cikinsu akwai masu tsaron Aljanna, da masu, tsaron wuta, da wasun hakan daga salihan Mala'iku, suna ƙaunar muminaɗi daga mutane kuma suna yawaita nema musu gafara da addu'a a gare su.

Rukuni na uku: Imani da littattafan da Allah Ya saukar, Don haka musulmi ya yi imani da cewa Allah Ya

saukar da littattafai ga wanda Ya so daga cikin Manzanninsa waɗanda suke ɗauke da labarai na gaskiya da umarni na adalci daga gare shi, tsarki ya tabbata a gare shi, kuma cewa Ya saukar da Attaura ga Musa, da Injila ga Isa, da Zabura ga Dawud, da littattafan Ibrahim, waɗan nan littattafan babu su a yau kamar yanda Allh – maɗaukakin sarki - ya saukar dasu, kamar yanda zaiyi Imani da cewa Allah Ya saukar Al-Kur’ani ga cikamakin Annabawa Muhammadu – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – da kuma cewa Ya saukar da ayoyi a jere cikin tsawon shekaru ashirin da uku, kuma Allah Ya kiyaye shi daga canji da Musanyawa: {Lalle Mũ ne, Muka saukar da Ambato (Alkur’āni), kuma lale Mũ, haḳīḳa, Māsu kiyayēwane gare shi}. (Al-Hijr: 9).

Rukuni Na Hudu: Imani Da Manzanni, (An gabatar da magana game da su dalla-dalla) kuma cewa dukkan al'ummomi a cikin tarihi an aiko musu da Annabawa waƙanda Addinin su ɗaya ne kuma Ubangijin su ɗayane suna kiran mutane zuwa kaɗaita Allah da bautarSa, kuma sunayi musu gargadi game da rashin imani, shirka da saɓo, {Kuma babu wata al'umma a cikinta face mai gargadi}. (Faḍīr: 24). Kuma mutane ne kamar sauran mutane, waƙanda Allah Ya zaɓesu domin isar da saƙonsa: {Lalle ne Mu, Mun yi wahayi zuwa gare ka, kamar yadda Muka yi wahayi zuwa ga Nūhu da annabāwa daga bāyansa. Kuma Mun yi wahayi zuwa ga Ibrāhīma da Ismā'īla da Is'hāka da Yaḳūbu da jīkōki da ĩsa da Ayūba da Yūnusa da Hāruna da Sulaimān. Kuma Mun bai wa Dāwūda zabūra. Da wasu Manzanni, haḳī ƙa, Mun bā da lābarinsu a gare ka daga gabāni, da wasu manzanni waƙanda ba Mu bā da lābārinsu ba a gare ka, kuma Allah Yā yi magana da Mūsā, magana sōsai. Manzanni māsu bāyar da bushāra kuma māsu gargadi dōmin kada wata hujja ta kasance ga mutāne a kan Allah bāyan Manzannin. Kuma Allah yā kasance Mabuwayi, Mai hikima}. (An-Nisa: 163-165). Musulmi ya yi imani da dukkan su, kuma yaso su duka ya kuma taimakesu baki ɗaya, kuma kada ya banbanta wani daga cikinsu. Saboda

haka duk wanda ya kafirce wa ḍāyan su, ko ya zagi ko cin mutuncin sa ya cutar da shi, to ya kafirta dukkan su.

Kuma mafificinsu kuma mafi girmansu a matsayi a wurin Alla (shine) cikamakin Annabwa – Muhammad – tsira da amincin Allah su tabbata agareshi –.

Rukuni na Biyar: Imani da Ranar Lahira, Kuma cewa Allah Zai tayar da bayi daga kaburburan su kuma Zai tara su duka a ranar tashin kiyama don Ya yi musu Hisabi kan abin da suka aikata a rayuwar duniya: {A rānar da ake musanya ƙasa bā ƙasar nan ba, da sammai kuma su bayyana ga Allah Maƙaḍaici, Mai tanƙwasāwa}. (Ibrahim: 48) {Idan sama ta tsāge. Kuma idan taurāri suka wātse. Kuma idan tēkuna aka faɗce su. Kuma idan kaburbura aka tōne su. Rai yā san abin da ya gabatar, da abin da yā jinkirtar}. (Al-Infitar: 1-5) {Ashe, kuma mutum bai ga (cēwa) lalle Mū, Mun halitta shi daga maniyyi ba, sai gā shi mai yawan husūma, mai bayyanāwar husūmar. Kuma ya buga Mana wani misāli, kuma ya manta da halittarsa, ya ce: "Wāne ne ke rāyar da ƙasūsūwa alhāli kuwa sunā rududdugaggu?" Ka ce: "Wanda ya ƙāga halittarsu a farkon lōkaci Shī ke rāyar da su, kuma Shi, game da kōwace halitta, Mai ilmi ne." "Wanda ya sanya muku wutā daga itāce kōre, sai gā ku kunā kunnāwa daga gare shi." "Shin, kuma

Wanda Ya halitta sammai da ƙasā bai zama Mai ƙon yi ba ga Ya halitta kwatankwacinsu? Na'am, zai iya! Kuma Shī Mai yawan halittāwa ne, Mai ilmi."UmurninSa idan Yā yi nufin wani abu sai Ya ce masa kawai, "Ka kasance," sai yana kasancewa (kamar yadda Yake nufi). Sabōda haka, tsarki yā tabbata ga Wanda mallakar kōwane abu take ga HannāyenSa, kuma zuwa gare Shi ake mayar da ku}. (Yaseen: 77-83) {Kuma Munā aza ma'aunan ādalci ga Rānar jiyāma, sabōda haka ba a zāluntar rai da kōme. Kuma kō dā ya kasance nauyin ƙwāya daga kōmayya ne Mun zo da ita. Kuma Mun isa zama Māsu hisābi}. (Al-Anbiya'a: 47). {Wanda ya aikata kwatankwacin nauyin zarra mai kyau zai ganshi, wanda ya aikata kwatankwacin nauyin zarra zai ganshi". (Al-Zalzalā: 7-8).

Kuma za'a buɗe ƙofofin Jahannama ga wanda fushin Allah da ƙiyayyar Sa, da raɗaɗin ukubarSa suka tabbata a kansa, kuma za'a buɗe ƙofofin Aljanna ga muminaɗi masu aikata ayyukan ƙwarai: {Kuma malā'iku nā yi musu maraba da wannan a yau, abin da kuka kasance anā yi muku wa'adi da shi}. (Ibrahim 48). {Kuma aka kōra waɗanda suka kāfirta zuwa Jahannama, jama'a-jama'a har a lōkacin da suka je mata, sai aka buɗe ƙōfōfinta, kuma matsaranta suka ce musu, "Ashe,

waɗānsu Manzanni, daga cikinku ba su je muku ba, sunā karanta āyōyin Ubangijinku a kanku, kuma sunā yi muku gargadin gamuwa da yininku wannan?" Suka ce, "Na'am, "kuma amma kalmar azāba ita ce ta wajaba a kan kāfirai!" Kuma aka kōra waɗanda suka bi Ubangijinsu da taƙawa zuwa Aljanna jama'a-jama'a har a lōkacin da suka jē mata, alhāli kuwa an buɗe kōfōfinta, kuma matsaranta suka ce musu, "Aminci ya tabbata a gare ku, kun ji dāḍi, sabōda haka ku shige ta, kunā madawwama (a cikinta)." Kuma suka ce: "Gōdiya ta tabbata ga Allah Wanda Ya yi mana gaskiya ga wa'adinSa, kuma Ya gādar da mu ƙasā, munā zama a cikin Aljanna a inda muke so." To, madalla da ijārar ma'aikata}. (Al-zumar: 71–75).

Wannan Aljannar da a cikinta akwai ni'ima da ido bai taɓa gani ba, kunne bai ji ba, kuma bata taɓa ɗarsuwa a zuciyar ɗan Adam ba Sabōda, {Haka wani rai bai san abin da aka ɓōye musu ba, na sanyin idānu, dōmin sakamako ga abin da suka kasance sunā aikatāwa. Shin, wanda ya zama mūmini yanā kamar wanda ya zama fāsiki? Bā zā su yi daidai ba. Amma waɗanda suka yi īmāni, kuma suka aikata ayyukan ƙwafai, to, sunā da gidājen Aljannar makōma, a kan liyāfa sabōda abin da suka kasance sunā aikatāwa. Kuma waɗanda suka yi fāsikanci

to makōmarsu ita ce wuta, kō da yausha suka yi nufin su fita daga gare ta, sai a mayar da su a cikinta, kuma a ce musu: "Ku dāndāna azābai wutā, wadda kuka kasance kunā karyatāwa game da ita}. (Al-Sajadah:17-20). {Misālin Aljanna, wadda aka yi wa'adinta ga māsū taḡawa, a cikinta akwai waḡansu kōguna na ruwa ba mai sākēwa ba da waḡansu kōguna na madara wadda dāndānonta bā ya canjāwa, da waḡansu kōguna na giya mai dāḡi ga mashāya, da waḡansu kōguna na zuma tātacce kuma suna sāmu, a cikinta, daga kōwane irin 'ya'yan itāce, da wata ḡāfara daga Ubangijinsu. (Shin, māsū wannan ni'ima nā daidaita) kamar wanda yake madawwami ne a cikin wutā kuma an shāyar da su wani ruwa mai zāfi har ya kakkātse hanjinsu?}. (Muhammad: 15). {Lalle, māsū taḡawa, sunā a cikin gidājen Aljanna da wata ni'ima. Sunā māsū jin dāḡi da abin da Ubangijinsu Ya ba su, kuma Ubangijinsu Ya tsāre musu azābar Jahīm. (A ce musu): "Ku ci, ku sha, da ni'ima, dōmin abin da kuka kasance kunā aikatāwa."Sunā kishingidē a kan karagu waḡanda ke cikin sahu, kuma Muka aurar da su waḡansu mātā māsū farin idānu, māsū girmansu}. (Al-Dur: 17-20).

Allah Yasanya mu duka daga a cikin 'yan Aljannah.

Rukuni na shida: Imani da ƙaddara, alhewinSa da sharrinSa, Kuma cewa duk wani motsi a duniya shi ƙaddara ne daga Allah – Maɗaukaki da Ya rubuta shi, {Wata masifa bā zā ta auku ba a cikin ƙasā kō a cikin rayukanku fāce tanā a cikin littāfi a gabānin Mu halitta ta. Lalle wannan, ga Allah, mai sauƙi ne}. (Al-Hadid: 33). {Lalle Mū, kōwane irin abu Mun halitta shi a kan tsāri}. (Al-ƙamar: 49) {Ashe, ba ka sani ba, lalle ne Allah Yanā sanin abin da yake a cikin sama da ƙasa? Lalle ne wancan yanā cikin Littafi lalle wancan ga Allah mai sauƙi ne}. (Al-Haj: 70).

Waɗan nan rukunai guda shida duk wanda tacikasu kuma yayi imani da su da haƙiƙanin imani to kasance daga bayin Allah masu muminaɗi, kuma dukkanin halittu sun banbanta a matakan imani, suna fifita junan su, kuma mafi girman matsayin Imani shi ne matakin kyautayi, wanda yake shi ne ka kai matsayin "ka bauta wa Allah kamar kana ganin Sa, idan kuwa ba ka ganin Sa to shi Yana ganinka" [5]. Waɗannan sune tsarkakkun halittu waɗanda zasu riski mafi girman matsayi a Aljanna a gidajen Aljanna.

6- KOYARWA DA DABI'UN MUSULNCI

1. Abubuwan da akayi umarni

Wadannan suna daga cikin halaye da ladubban Addinin Musulunci waƙanda yake kwadaitarwa akan ladabtuwar al'umar musulmai dasu. Zamu kawosu a takaitaccen bayani wanda a ciki muke hankoron samo wadannan dabi'un, kuma wadannan ladubban sun fito ne daga manyan madogara ta musulunci, littafin Allah (Alkur'ani mai girma) da Hadisan Manzon Allah tsira da Amincin Allah su tabbata a gare shi.

Na farko: Gaskiyar Magana:

Addinin Musulunci ya wajabta wa mabiyar sa da suke da alaƙa da shi da su kasance masu gaskiyar zance, kuma ya sanya su a matsayin wata siffa ta wajibi a gare su da cewa kada su barta a kowane yanayi, kuma yana gargadar dasu mafi tsananin gargadarwa daga karya, kuma yana koresu daga ita da mafi isar ibara da mafi bayyanar bayani Allah – Maɗaukaki –Ya ce: {**Ya ku waƙanda suka yi ĩmāni! Ku bi Allah da taƙawa, kuma ku kasance tãre da mãsu gaskiya**}. (At-Taubah: 119).

Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: (**Na hore ku da gaskiya, saboda gaskiya tana shiryyarwa**

zuiwa biyayya, kuma lallai biyayya tana shiryyarwa zuwa Al-janna, kuma mutum bazai gushe ba yana yin gaskiya kuma yana kirdadon gaskiya har sai an rubuta shi a wajen Allah mai yawan gaskiya, kuma na haneku da ƙarya, saboda ƙarya tana shiryyarwa ne zuwa fajirci, kuma fajirci yana shiryyarwa ne zuwa wuta, kuma mutum bazai gushe yana ƙarya kuma yana kirdadon ƙarya har sai an rubuta shi a wajen Allah maƙaryaci).

Karya ba ta daga cikin siffofin mumini, a'a tana daga cikin siffofin munafukai [7] Manzon Allah – tsira da Amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: (Alamomin munafuki uku ne: Idan yai zance sai yayi ƙarya, idan yayi alƙawari sai ya saƙa, idan aka amince masa sai yayi ha'inci).

Shi ya sa sahabbai masu daraja suka kasance masu siffa ta gaskiya, har sai ɗayansu ya ce: Bamu kasance muna sanin ƙarya ba a zamanin Manzon Allah – tsira da Amincin Allah su tabbata a gare shi – ba.

2. Bada amana, cika alƙawura da alƙawura, da adalci tsakanin mutane:

Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Lallai Allah yana umartarku da ku bayar da amana ga masu su, kuma idan zakuyi hukunci tsakanin mutane, kuyi hukunci da adalci}.

(Al-nisa: 58) Kuma tsarki ya tabbatar maSa Ya ce: {Kuma ku cika alkawari. Lalle alkawari yā kasance abin tambayāwa ne, Kuma ku cika mūdu idan kun yi awo, kuma ku auna nauyi da sikēli madaidaici. Wancan ne mafi alhēri, kuma mafi kyau ga fassara}. (Al-Isra'i: 34–35) Ya yaba wa muminaɗi da cewa: {Sū ne waɗanda suke cikāwa da alkawarin Allah, kuma bā su warware alkawari}. (Al-ra'ad: 20)

3. Tawali'u da rashin girman kai:

Annabi – sallal Lahu alayhi wa alihi wa sallam – ya kasance ɗaya daga cikin mafiya **ƙanƙar** da kai ga mutane, yana zama a tsakanin sahabban sa a matsayin ɗaya daga cikin su, kuma ya tsani mutane su miƙe masa idan ya zo, kuma ma'abocin buƙata ya kasance yana riƙo da hannun sa sai ya tafi tare da shi, kuma ba zai mayar da shi ba har sai ya biya buƙatar sa, kuma ya umurci musulmai da su yi tawali'u ya ce: (Allah Ya yi wahayi zuwa gare ni cewa ku zama masu tawali'u, har kada wani yayi alfahari akan wani. kuma kada wani ya zalinci). ¹

¹ Hadisi ya kasance cikin Muslim (17/200), Littafin Aljanna, babin halaye da ake sanin 'yan Aljanna da su.

4. Karimci, da kyuata, da ciyarwa a hanyoyin hanyoyin alkairi:

Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Kuma abin da kuka ciyar daga alhēri, to, dōmin kanku ne, kuma bā ku ciyarwa, fāce dōmin nēman yardar Allah, kuma abin da kuke ciyarwa daga alhēri zā a cika lādarsa zuwa gare ku, alhāli kuwa kū bā a zāluntarku}. (Al-Baḳara: 272) Allah Ya yabi muminaɗi da cewa: {Kuma suna ciyar da abinci, a kan suna bukātarsa, ga matalauci da marāya da kāmamme}. (Al-Insan: 8) Karamci da kyauta siffar ne Manzon Allah ne – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma duk wanda ya bi shi daga cikin muminaɗi, ba zai sami ko sisi ba sai dai ya kashe su a kan ayyukan alheri. Jabir– Allah Ya yarda da shi– ɗaya daga cikin sahabban Annabi –tsira da amincin Allah su tabbat a gare shi – ya ce: (Ba a taɓa tambayar Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – wani abu ba ya ce: A’a. Ya buƙaci a girmama baƙo, yana mai cewa: (Duk wanda yayi Imani da Allah da ranar lahira to ya faɗi alkairi ko yayi shiru, kuma duk wanda yayi Imani da Allah da ranar Lahira to ya girmama maƙwabcinsa, kuma duk wanda yayi Imani da Allah da ranar Lahira to ta girmama to ya girmama baƙonsa).

5. Haƙuri da jurewa cutarwa:

Allah –Maɗaukakin sarki –Ya ce: {Kuma ka yi haƙuri da duk abin da ya same ka, saboda wannan yana daga muhimman lamura}. (Luƙman: 17). Kuma tsarki ya tabbatar maSa Ya ce: [Ya ku waɗanda suka yi ĩmāni! Ku nēmi taimako da haƙuri game da salla. Lalle ne, Allah na tāre da māsū haƙuri]. (Al-Baƙara: 153). kuma Allah –Maɗaukaki –Ya ce: {Muna sakawa wɗanda sukayi haƙuri da ladan su mafi kyawun abinda suka kasance suna aikatawa}. (Al-Nahl: 96).

Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya kasance mafi girman mutane a haƙuri da jure cutarwa, da rashin sakayya da mummunu. Mutanensa sun cutar da shi yayin da yake kiran su zuwa ga Musulunci, sai suka yi masa duka har sai da ya fitar da jini, don haka sai ya share jinin daga fuskarsa kuma ya ce: (Allah ka gafartawa mutane na, saboda su basu sani ba).

6. Kunya:

Musulmi mai kamewane kuma kunya, kunya wani ɓangarene na Imani, kuma yana tunkuɗa musulmi zuwa ga kowace ɗabi'a ta ƙwarai, tana kange mai shi daga alfasha a cikin magana da aiki. kuma Manzoni Allah – tsira da amincin

Allah su tabbata a gare shi – ya ce: (kunya bata zuwa sai da al-kairi).

7. Bin Iyaye:

Bin Iyaye, kyautatawa a gare su, da yi musu mu'amala mai kyau, da ƙanƙan da kai gare su na daga cikin wajibai na Addinin Musulunci, wannan wajibin yana ƙara karfafa yayin da iyayen suka ƙara gaba a lokacin tsufa kuma suke bukatsuwa zuwa ga ɗansu. Kuma Allah – Maɗaukaki – Ya yi umarni da yi musu biyayya a cikin littafinSa kuma Ya tabbatar da girman haƙƙinsu, Allah – Maɗaukaki Yana cewa: {Kuma Ubangijinka Ya hukunta kada ku bauta wa kōwa fāce Shi, kum game da mahaifa biyu ku kyautata kyautatawa, ko dai ɗayansu ya kai ga tsūfa a wurinka ko dukansu biyu, to, kada ka ce musu 'tir' kuma kada ka tsāwace su kuma ka faɗa musu magana mai karimci. Kuma ka sassauta musu fikāfikan tausasāwa na rahama. Kuma ka ce: "Ya Ubangijina! Ka yi musu rahama, kamar yadda suka yi rēnōna, ina ƙarami}. (Al-Isra'i: 23–24).

Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Kuma Mun yi wasiyya ga mutum game da mahaifansa biyu; uwarsa tã ɗauke shi a cikin rauni a kan wani rauni, kuma yāyensa a cikin

shekaru biyu (Muka ce masa) "Ka gōde Mini da kuma mahaifanka biyu. Makōma zuwa gare Ni kawai take}. (Luḳman: 14).

Wani mutum ya tambayi Annabi –sallal Lahu alaihi wa sallama–: "Wane ne ya fi cancanta da kyakkyawan maḳwabtaka ta?" Ya ce: (Mahaifiyarka, sai ya ce: sannan wa, sai ya ce: mahaifiyarka, ya ce: sannan wane? ya ce: mahaifiyarka, ya ce: sannan wane, ya ce: mahaifinka)¹

Don haka, Musulunci ya wajabta wa musulmi yin biyayya ga iyayen sa a cikin dukkan abin da suka umarce shi, sai dai idan ya zama saḅawa Allah ne, a cikin haka babu biyayya ga wata halitta a cikin saḅawa Mahalicci, Allah – Maḍḍaukaki – Ya ce: {Kuma idan mahaifanka suka tsananta maka ga ka yi shirki game da Ni, ga abin da bā ka da ilmi gare shi, to, kada ka yi musu ḍā'a. Kuma ka abūce su a cikin dūniya gwargwadon sharī'a, kuma ka bi hanyar wanda ya mayar da al'amari zuwa gare Ni}. (Luḳman: 15).

Kamar yanda ya wajabta masa girmama su, ya sassauta musu gefe, da girmama su a cikin magana da aiki, kuma da girmama su da kowane irin biyayya da zai iya, kamar ciyar da

¹ Hadisin da Bukhari ya rawaito shi: Littafin Adabi sura ce a kan wa ya fi cancanta da kyakkyawan abokantaka (8/2)

su, tufatar da su, kula da majinyatan su, tunkude cuta daga su,
da yin addu'a da neman gafara a gare su, cika alƙawarinsu, da
girmama abokanan su.

8. **Kyawawan halaye tare da wasu:**

Annabi – tsira da amincin Allah su qara tabbata a gare shi – ya ce: **(Mafi cika muminai Imani mafi kyawun su a halaye).** ¹

Kuma Annabi – tsira da amincin Allah su qara tabbata a gare shi – ya ce: **(Lallai mafi soyuwa daga gare ku a wurina kuma mafi kusanci da ni a ranar lahira shi ne mafificin ku a halaye masu kyau)** ².

Allah Ya siffanta Annabin Sa – tsira da amincin Allah su tabbata agare shi – da faɗin Sa: **“lalle haƙiƙa kana a kan hālāyen kirki, manya”.** (Al-ƙalam: 4).

Kuma Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: **(An aiko ni da in cika kyawawan halaye)**[16].

Don haka, ya zama wajibi ga musulmi ya zama mai kyawawan halaye tare da iyyensa kuma ya zama mai kyautatawa a gare su, kamar yadda muka ambata a sama, mai kyakkyawan halaye tare da ‘ya’yansa, yana mai tarbiyantar da su da kyakkyawar tarbiyya, yana koyar da su koyarwar

¹ Hadisin ya kasance daga Abu Dawud: Littaƙin Sunna, babin hujja game da ƙaruwarta da raguwarta (5/6), da littaƙin Al-Tirmiziy na littaƙin shayarwa, babin abin da aka bayyana game da haƙƙi matar akan mijinta (3/457). Tirmizi ya ce: Yana da kyau kuma ingantacce, kuma a cikin hukuncin Al-Albani: Duba Sahih Abi Dawud (3/886).

² Bukhari ya hada hadisin: Littaƙin falala, babin bayanin annabi tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi (4/230) tare da lafazin (Lallai, daga cikin mafifitanku shi ne mafi kyawun dabi’u).

Musulunci, yana mai nisantar da su daga duk abin da zai cutar da su duniya da lahira, yana mai ciyar da su daga dukiya sa har sai sun kai shekarun dogaro da kai da samunikon yin kasuwanci, haka nan yazama mai kyawawan halaye tare da matar sa, 'yan'uwan sa maza da mata, da danginsa, da maƙwabta da dukkan mutane. Yana sowa ‘yan uwan sa abin da yake so wa kansa. Kuma yana sada zumuncin su ga maƙwabta, yana girmama manyansu, yana tausayawa ƙanan su, yana taimakawa waɗanda suke cikin wahala, dan aiki da faɗin Maɗaukaki: “Kuma ka kyautatawa iyaye, da dangi, da marayu, da mabuƙata, da dangi na kusa, da maƙwabta, da wanda ya ke ɗan tafarki”. (Al-nisa: 36) da Faɗin Annabi tsira da Aminci su tabbata a gare shi: (Wanda ya yi imani da Allah da ranar lahira, to kada ya cutar da maƙwabcinsa)¹.

¹ Imam Ahmad ya futa da Hadisin a cikin HI-Musnad (17/80) kuma Ahmad Shakir ya ce Isnadinsa ingantacce ne, kuma Bukhari ya futa da shi a cikin adab, al-Bayhaqi a cikin Shu'ab al-Iman, da al-Hakim a cikin Al-Mustadrak.

9– Jihadi a tafarkin Allah –Maɗaukakin sarki – don taimakawa wanda aka zalunta, da cimma gaskiya da yaɗa adalci:

Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Kuma ku yāƙi waɗanda suke yāƙinku, a cikin hanyar Allah, kuma kada ku yi tsōkana, lalle ne Allah bā Ya son māsū tsōkana}. (Al-Baƙara: 190) Allah – Mai tsarki da ɗaukaki– Yace: {mēne ne ya sāme ku, bā ku yin yāƙi a cikin hanyar Allah, da waɗanda aka raunanar daga maza da mata da yāra sunā cewa: "Yā Ubangijinmu! Ka fitar da mu daga wannan alƙarya wadda mutānenta suke da zālunci, kuma Ka sanya mana majiɓinci daga gunKa, kuma Ka sanya mana mataimaki daga gunKa?}. (Al-Nisa'i:75).

Manufar jihadi a Musulunci shine cimma gaskiya, yaɗa adalci a tsakanin mutane, da faɗa da waɗanda ke zalunci da musgunawa mutane da hana su bautar Allah da kuma shiga Addinin Musulunci. A ɗaya ɓangaren kuma, yana ƙin amincewa da ra'ayin tilasta mutane da ƙarfi ta hanyar shiga Addinin Musulunci – Allah maɗaukakin sarki – Yace: {Babu tilastawa a Addini} (Al-Baƙarah: 256).

A yayin yaƙoƙi, ba ya halatta ga musulmi ya kashe mace, ƙaramin yaro, ko kuma dattijo, kai ya yaƙi mayaƙa azzalumai.

Kuma duk wanda aka kashe a tafarkin Allah – Maɗfaukaki – shahidi ne, kuma yana da matsayi, da lada a wurin Allah – Maɗfaukakin sarki – Ya ce: {Kada ka yi zaton waɗanda aka kashe a cikin hanyar Allah matattu ne, A'a, rāyayyu ne su, a wurin bangijinsu. Ana ciyar da su. Suna māsū farin ciki sabōda abin da Allah Ya bā su daga falalarSa, kuma suna yin bushāra ga waɗanda ba su risku da su ba, daga bayansu; "Bābu tsōro a kansu kuma ba su zama suna yin baƙin ciki ba}. (Aal Imran: 169–170).

10– Addu'a da zikiri da karatun Alkur'ani:

A duk lokacin da imanin mumini ya karu sai alaƙar shi da Allah – Maɗfaukaki – ya kƙaru, da roƙon sa gare Shi, da ƙanƙar da kai a gaban Shi don biyan buƙatun sa a duniya, gafarta zunuban sa da munanan ayyukan sa, da ɗfaukaka darajojin sa a lahira, Kuma Allah Mai karimci ne, Mi yawan kyauta ne Yana son masu tambaya su tambaye shi, Tsarki ya tabbata a gare shi Ya ce: {Kuma idan bayiNa suka tambaye ka

game da Ni, to, ina nan kusa, kuma ina amsa addu'ar mai addu'a idan ya roke ni}. (Al-Bakara: 186).

Allah Yana amsa addu'a idan ta zama alheri ga bawa, kuma Ya sakawa bawa kan wannan addu'ar. Haka nan daga cikin sifofin mumini shi ne yawaita ambaton Allah – Maɗaukakin sarki – dare da rana, a boye da bayyane, saboda haka Allah – Maɗaukakin sarki – Yana tsarkaka da nau'ikan tasbihi da zikiri, kamar faɗīnSa: Tsarki ya tabbata ga Allah, yabo ya tabbata ga Allah, kuma babu wani abin bautawa da gaskiya sai Allah, kuma Allah mai girma ne, da sauran siffofin ambaton Allah – Maɗaukaki –, kuma an tanadi lada mai girma da lada mai yawa kan hakan daga Allah –Maɗaukaki –: Annabi– tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – Ya ce: (Masu kaɗaitawa sunyi gaba, sai suka ce: Waɗanne ne masu kaɗaitawar ne ya Manzon Allah? Sai ya ce: Waɗanda suke ambaton Allah da yawa daga Maza, da kuma matan da suke ambaton Allah da yawa) [18]. Kuma Allah –Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Ya ku waɗanda suka yi ĩmāni! Ku ambaci Allah, ambata mai yawa. Kuma ka tsarkake Shi safe da yamma} (Ahzab: 41, 42). Maɗaukaki Ya ce: {To ambace Ni, zan ambace ku, kuma ku yi godiya a gare Ni, kuma kada ku kafirta} (Al-Bakarah: 152).

Daga cikin ambaton akwai karatun littafin Allah – Alkur'ani mai girma – gwargwadon yadda bawa ke karantawa da yin tunani ga Kur'ani, matsayin sa a wurin Allah yana karwa.

Za'a ce da makarancin Alkurani ranar Alkiyama: (Ka karanta ka rera kamar yadda kake rerawa a duniya to cewa matsayinka zai tsaya ne a karshen ayar da ka karanta).

11- Koyon ilimin Shariah, da karantar da shi ga mutane, da kuma yin kira gare shi:

Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: (Duk wanda ya bi wata hanya da yake neman ilimi acikinta, Allah Zai saukafa masa hanya zuwa Aljanna, kuma Mala'iku suna saukar da fikafikansu ga mai neman ilimi, dan yarda da abin da yake aikatawa)¹. Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi– ya ce: {Mafi alkairinku shi ne wanda ya koyi Al'ku'ani kuma ya koyar da shi” (21) Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: (Lallai Mala'iku suna yin addu'a ga mai koyar da mutane alkairi) [22]. Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –ya ce:

¹ Al-Tirmiziy ya kawo Hadisin: Kofofin Ilmi, Babin fifikon Fi'kuhu a cikin Ibada (4/153), da Abu Dawud: Littafin Ilimi, Fasali: Kira Ga Neman Ilimi (4/5857) da Ibnu Majah a cikin Gabatarwa (1/81) kuma Al-Albani ya inganta shi Sahih Al-Jami'a (5/302).

(Duk wanda yai kira zuwa ga shiriya yana da lada kamar ta wanda yayi aiki da ita, ba tare da an tauye komai daga ladansu ba)¹.

Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Kuma wāne ne mafi kyau ga magana daga wanda ya yi kira zuwa ga Allah, kuma ya aikata aiki na kwarai kuma ya ce: "Lalle nīnā daga māsū sallamāwar al'amari zuwa ga Allah?} (Surat Fussilat: 33)

12– Yarda da hukuncin Allah da ManzonSa:

Rashi bijirewa umarnin Allah da Ya shar'anta, domin Allah, -tsarki ya tabbata a gare shi – shi ne mafi hikimar mahukunta, kuma mafi rahamar masu jin kai. Babu wani abu da yake buya gareshi a kasa ko a cikin sammai, kuma hukuncin Sa baya tasirantuwa da son rayukan bayi da kwaɗayin azzalumi, kuma daga rahamarSa yake sanya wa bayinSa abin da yake maslaha a cikin su. Duniya da lahira, kuma ba Ya dora musu abin da ba za su iya ba. Kuma daga abin da ake bukata na bauta a gare Shi shi ne neman hukunci ga abin da Allah Ya shar'anta a cikin kowane al'amari tare da cikakken yanda da hakan.

¹ Bukhari ya futa da hadisin: Littafin falala, fasali: Mafi alherinku shi ne wanda ya koya kuma ya karantar da Alkur'ani (6/236).

Allah – Maƙaukakin sarki – Ya ce: {To, a'aha! Ina rantsuwa da Ubangijinka, ba za su yi ĩmāni ba, sai sun yarda da hukuncinka ga abin da ya sãba a tsakāninsu, sa'an nan kuma ba su sãmi wani ƙunci a cikin zukātansu ba, daga abin da ka hukunta, kuma su sallama sallamãwa}. (An-Nisa: 65). Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Shin, hukuncin Jāhiliyya suke nema? Kuma wane ne mafi kyau ga hukunci daga Allah sabōda mutāne waƙanda suke yin yaƙīni (tabbataccen ĩmāni?)}. (Ma'idah: 50).

B- ABUBUWAN DA AKA HARAMTA DA WADANDA AKA HANA

Na farko: Shirka: juyar da kowane nau'I daga nau'ikan bauta ga wanin Allah Maɗaukaki):

Kamar mutumin da ya yi sujjada ga wanin Allah, ko ya roki wanin Allah kuma ya roke Shi ya biya masa bukatunsa, ko ya yanka hadaya ga wanin Allah, ko kuma ya bayar da kowace irin bauta ga wanin Allah, duk ɗayane wannan mutumin wanda ake kira rayayyene ko matacce, ko kabari, ko gunki, ko dutse, ko bishiya, ko Mala'ika, ko Annabi, ko waliyyi, ko dabba kowanin wannan, duk wannan shirka ne da Allah Ta'ala baya gafartawa bawa sai dai idan ya tuba ya sake musulunta.

Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Lalle ne, Allah ba Ya gāfarta a yi shirki game da Shi, kuma Yana gāfarta abin da yake bāyan wannan ga wanda Yake so, kuma wanda ya yi shirki da Allah, to, lalle ne ya kirfiri zunubi mai girma}. (An-Nisa: 48).

Musulmi ba ya bauta wa kowa sai Allah Maɗaukaki, ba ya rokon kowa sai Allah, kuma baya miƙa wuya sai ga Allah, Allah – Maɗaukaki – Ya ce: {Ka ce: "Lalle ne sallāta, da

baikōna, da rāyuwāta, da mutuwāta, na Allah ne Ubangijin t̄alikai."Bābu abōkin t̄arayya a gare Shi. Kuma da wancan aka umurce ni, kuma ni ne farkon māsū sallamāwa} (Al-An'am: 162-163).

Hakanan daga shirka: Kudire cewa Allah yana da mata ko dā – Allah Ya d̄aukaka daga hakan – ko k̄udirce cewa akwai waḍansu alloli banda Allah waḍanda suke aiki da wannan halittar. {Dā waḍansu abūbuwan bautawa sun kasance a cikinsu (sama da k̄asa) f̄ace Allah, haḳīḳa dā su biyun sun ḡāci. Sabōda haka tsarki ya tabbata ga Allah Ubangijin Al'arshi daga abin da suke siḡantāwa}. (Al-Anbiya: 22).

Na biyu: Sihiri, bokanci, da da'awar ilimin gaibu:

Sihiri da duba kafirci ne, kuma mai sihiri ba zai iya zama mai sihiri ba har sai idan yana da alaḳa da shaidanu da bauta musu baicin Allah, saboda haka bai halatta ga musulmi ya je wurin masu sihiri ba, gasgatasu ba ya halatta a gare game da abin da suke karya dashi na da'awarsu gasanin gaibu, da kuma abin da suke faḍār haḍārirrika da labaran da suke da'awar zai faru a nan gaba.

Allah – Maḍaukakin sarki – Ya ceKa ce: {Wanda suke sammai da k̄assai basu san gaibu ba sai Allah} (Alnaml: 65).

Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Shi ɗai ne Masanin fake sabōda haka, bā Ya bayyana gaibinSa ga kowa."Fāce ga wanda Yā yarda da shi, wato wani manzo sa'an nan lalle ne, zai sanya gādi a gaba gare shi da bāya gare shi}. (Al-Jinn: 26–27)

Na Uku: Zalunci:

Zalunci babi ne mai yalwa wanda cikinsa akwai munanan ayyuka da munanan halaye da suke tasiri ga mutum, zaluntar mutum da kansa yana shiga ciki, da zaluntarsa ga waɗanda suke gefansa, da zaluntarsa ga al'ummar sa, har ma da zaluntarsa ga maƙiyansa. Allah – Maɗfaukaki – Ya ce: {Kuma kada ƙiyayya da wasu mutane ta hana ku, yin adalci, domin shi ne mafi kusa ga taƙawa}. (Alma'da: 8).

Allah – Maɗfaukaki – Ya gaya mana cewa ba Ya son Azzalumai. Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce, Allah – Maɗfaukaki Ya ce: “Ya ku bayiNa, Ni na haramta zalunci ga kaiNa kuma na sanya shi haramun a tsakaninku, don haka kada ku zalunci juna” [24]. kuma Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: Daga Anas ɗan Malik – yardar Allah ta tabbata a gare shi –: "Ka taimaki ɗan uwanka azzalumi ko wanda aka zalunta", Wani mutum ya ce: Ya Manzon Allah, zan taimakeshi idan

ya zama azzalumi, To ta kana ganin idan ya zama azzalimi ta yay a zan taimakeshi? Ya ce: "Ku tsare shi – ko hana shi – daga zalunci, domin wannan shine taimakonsa".

Na Huɗu: Kashe rai wanda Allah ya haramta, sai dai da haƙƙi:

Kuma shi laifi ne babba a cikin Addinin Musulunci, Allah Yayi alkawarin narko akansa da azaba mai raɗaɗi kuma Ya tanadar masa da mafi tsananin azaba a duniya, ta hanyar kashe wanda ya yi kisan, sai dai idan waliyyan wanda aka kashe sunyi afuwa, Allah – Maɗfaukaki – Ya ce: {Saboda wancan ne muka wajabtawa Bani Isra'ila cewa duk wanda ya kashe wani rai ba tare da ya kashe wani ba ko yayi ɓarna a bayan ƙasa to kamar ya kashe mutane ne baki ɗaya kuma duk wanda ya raya ta to kamar ya raya mutane ne baki ɗayan su} (Al-Ma'ida: 32). Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Kuma wanda ya kashe wani mūmini da ganganci, to, sakamakonsa Jahannama, yana madawwami a cikinta kuma Allah Yā yi fushi a kansa, kuma Ya la'ane shi, kuma Ya yi masa tattalin azāba mai girma}. (An-Nisa: 93).

Na Biyar: Ta'addancu ga mutane a dukiyoyinsu:

Duk ɗaya ne ta hanyar sata ne, ko ƙwace, ko rashawa, ko zamba, ko wanin haka, Allah –Maɗaukaki Yace: {Kuma ɓarãwo da ɓarauniya sai ku yanke hannuwansu, bisa sakamako ga abin da suka tsirfanta, a kan azãba daga Allah. Kuma Allah Mabuwãyi ne, Mai hikima}. (Al-Ma'ida: 38). Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Kuma kada ku ci dukiyarku a tsakãninku bisa zalunci} (Baƙarah: 188). Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Lalle ne, waɗanda suke cĩn dũkiyar marãyu da zãlunci, to, wuta kawai suke ci a cikin cikkunansu, kuma za su shiga cikin wata wuta mai tsanani}. (Al-nisa'a: 10)

Musulunci yana yaƙa da ƙarfin ta'addanci akan dukiyoyin wasu, kuma yana tsantawa a hakan, kuma ya sanya uƙubobi masu kauri mai tsawatarwa akan ɗan ta'adda da irinsa waɗanda suka keta tsari da tsaron al'umma.

Na Shida: Ha'inci, yaudara da cin amana:

A cikin dukkan ma'amaloli kamar saye da sayarwa, yarjejeniyoyi da sauransu, su siffofi ne ababen zargi waɗanda Musulunci ya hana kuma ya yi gargaɗi a kansu, Allah –Maɗaukakin sarki– Ya ce: {Bone ya tabbata ga mãsu naƙƙasãwa. Waɗanda suke idan suka auna daga mutãne suna

cika mūdu. Kuma idan sun auna musu da zakka ko da sikēli, suna ragēwa Ashe! Waɗāncan bā su tabbata cēwa lalle sū, ana tayar da su ba? Domin yini mai girma. Yinin da mutāne ke tāshi zuwa ga Ubangijin halitta?}. (Al-Mutaffifin: 1–5). kuma Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: (Duk Wanda ya ha'incemu baya daga cikin mu). kuma Allah –Maɗaukaki –Ya ce: {Allah baya son mayaudari mai yawan zunubi}. (An-Nisa: 107).

Na Bakwai: Ta'addanci ga mutane:

A mutuncin su, da zagi, da cin mutunci, da raɗa, da annamimanci, da hassada, da mummunan zato, da leken asiri, da izgili, da sauransu. Musulunci yana son kafa al'umma mai tsafta da tsarki; wanda soyayya da ‘yan uwantaka, da haɗin kai da taimakekeniya zasu shugabancisu. Saboda haka sosai yana yakar dukkanin cututtukan zamantakewar da ke haifar da wargajewar al'umma da bayyanar gaba da kiyayya da son kai tsakanin daidaiƙun sa.

Allah –Maɗaukakin sarki –Ya ce: {Yā ku waɗānda suka yi ĩmāni! Kada waɗānsu mutāne su yi izgili game da waɗānsu mutāne, mai yiwuwa ne (abin yi wa izgilin) su kasance mafifita daga gare su (māsu izgilin), kuma waɗānsu mātā kada su yi

izgili game da waɗansu mātā mai yiwuwa ne su kasance mafīfta daga gare su. Kuma kada ku aibanta kanku, kuma kada ku jēfi jūna da miyāgun sunāye na laḡabōbī. Tir da sūna na fāsicci a bāyān īmāni. Kuma wanda bai tūba ba, to, waɗannan sū ne azzālumai. "Yā kū waɗanda suka yi īmāni! Ku nīsanci abu mai yāwa na zato. Lalle sāshen zato laifi ne. Kuma kada ku yi rahōto, kuma kada sāshenku yā yi gulmar sāshe. Shin, ɗayanku nā son yā ci naman ɗan'uwansa yanā matacce? To, kun kī shi (cin nāman). Kuma ku bi Allah da taḡawa. Lalle Allah Mai karḡar tūba ne, Mai jin ƙai}. (Al-Hujurat: 11–12).

Bugu da ƙari, Musulunci yana yaƙi da nuna wariyar launin fata da nuna wariya a matakan daraja a tsakanin al'umma. Kowa daidai yake. Babu wani fifiko ga balarabe a kan wanda ba balarabe ba, ko fari a kan baƙar fata sai abin da ɗaya daga cikinsu yake ɗauke dashi. a cikin zuciyarsa ta Addini da taḡawa. Kowa yanayin gasa daidai a ayyuka na gari, Allah –Maɗaukaki Ya ce: {Yā kū mutāne! Lalle ne Mū, Mun halitta ku daga namiji da mace, kuma Muka sanya ku dangōgi da kabīlōli, dōmin ku san jūna. Lalle mafīfcinku daraja a wurin Allah, (shī ne) wanda yake mafīfcinku a taḡawa. Lalle nē Allah Masani ne, Mai ƙididdigēwa}. (Al-Hujurat: 13).

Na Takwas: Yin caca – caca – shan barasa da shan miyagun kwayoyi:

Allah –Maɗaukakin sarki Ya ce: {Ya ku waɗanda suka yi ĩmāni! Abin sani kawai, giya da cāca da refu da kiban ƙuri'a, ƙazanta ne daga aikin shaiɗan, sai ku nĩsance shi, wa la'alla ku ci nasara. Abin sani kawaĩ Shaiɗan yanā nufin ya aukar da aɗāwa da ƙeta a tsakāninku, a cikin giya da cāca, kuma ya kange ku daga ambaton Allah, kuma daga sallah. To, shin, ku māsū hanuwa ne?} (Al-Ma'ida: 90–91)

Na Tara: Cin Mushe, da jini, da naman alade:

Da kuma dukkan ƙazantar abubuwa masu cutarwa ga mutum, da kuma sadaukarwar da suke kusantar da ita ga wanin Allah –Maɗaukakin sarki – Allah –Maɗaukaki Ya ce: {Yā ku waɗanda suka yi ĩmāni! Ku ci ku sha daga māsū dāɗin abin da Muka azurta ku. Kuma ku gōde wa Allah, idan kun kasance Shi kuke bauta wa. Kawai abin da Ya haramta a kanku, mūshe da Jini da nāman alade da abin da aka kurūrūta game da shi ga wanin Allah. To, wanda aka matsā, wanin ɗan tāwāye, kuma banda mai zālunci, to bābu laifi a kansa. Lalle ne Allah Mai gāfara ne, Mai jin ƙai}. (Al-Baƙarah: 172, 173).

Na Goma: Yin zina da aikin mutanen Annabi Luḍu:

Zina wani mummunan aiki ne wanda yake lalata tarbiyya da zamantakewar al'umma kuma yake haifar da cakuɗa nasaba, rasa iyalai da kuma rashin tarbiya mai kyau. 'Ya'yan zina suna jin dacin aikata laifin da kyamar al'umma, Allah – Maɗaukakin sarki –Yace: {Kuma kada ku kusanci zina. Lalle ne ita ta kasance alfasha ce kuma tã mũnãna ga zama Hanya}. (Al-Isra: 32). Dalili ne na yaɗuwar cututtukan jima'i masu lalata rayuwar al'umma; Annabi – tsira da aminci ya tabbata a gare shi – ya ce: (Lalata bata taɓa yaɗuwa a tsakanin mutane ba har su bayyana hakan a fili sai annoba da cututtukan da babu su a magabatan su sun yaɗu a tsakaninsu).¹

Don haka, Musulunci ya yi umurni da toshe dukkan hanyoyin da ke kai shi, don haka ya umarci musulmi su runtse idanun su saboda kallon da aka hana shi ne farkon hanyar zuwa zina, kuma ya umarci mata da sutura, da sa hijabi da kamewa, har sai an kiyaye al'umma daga kasƙancin alfasha, akasin haka yayi umarni da aure ya kwaɗaitar akansa kai yayi alƙawari da lada har akan jin daɗin jinsi wanda ma'aurata ke aikatawa don haɓaka iyalai masu girma da kamewa waɗanda

¹ Ibnu Majah ya futar da hadisin: Kitabul Fitna, babin hukunce-hukunce (2/1333), kuma al-Albani ya ce game da shi: Hasan (Sahih Ibn Majah) (2/370).

suka cancanci zama masu haɓaka tarbiyya mai nasara ga yaran yau da namijin gobe.

Na Sha ɗaya: Cin riba:

Riba tana lalata tattalin arziƙi, kuma amfani da buƙatun mabuƙaci na dukiya, ya kasance ɗan kasuwa ne a cikin kasuwancin sa ko talaka a kasuwancin sa, shine bayar da rancen kuɗi na wani lokaci a madadin wani ƙarin da aka samu lokacin da aka biya kuɗin. Mai cin bashi ya yi amfani da buƙatar talakawa da ke buƙatar kuɗi sannan ya ɗorawa bayan sa bashi da ɗimbin bashin da ya wuce uwar kuɗin.

Mai cin riba yana amfani da buƙatar ɗan kasuwa, ko mai ƙera kaya, manomi, ko wasu waɗanda ke motsa tattalin arziƙi.

Yana amfani da buƙatarsu ta gaggawa don kuɗi kuma ya ɗora musu ƙarin ɓangare na ribar cikin abin da ya ba su ba tare da kasancewa abokin tarayya a gare su ba a cikin abin da suka fuskanta na haɗarin koma bayan tattalin arziƙi da asara.

Idan wannan ɗan kasuwa ya yi asara, bashi ya hau kansa wannan mai karɓar bashin ya murƙushe shi, yayin da idan sun kasance abokan tarayya cikin riba da asara, wannan yana tare da ƙoƙarinsa wannan da kuɗinsa, kamar yadda Musulunci ya

yi umarni, yanayin tattalin arziƙin zai ci gaba cikin maslahar kowa.

Allah –Maɗfaukakin sarki – Ya ce: {Yā ku waɗɗanda suka yi ĩmāni! Ku bi Allah da taɗawa kuma ku bar abin da ya rage daga riba, idan kun kasance māsū ĩmāni. To, idan ba ku aikata ba to, ku sani fa da akwai yāƙi daga Allah da ManzonSa. Kuma idan kun tūba to kuna da asalin dūkiyōyinku, bā ku zālunta, kuma bā a zāluntar ku. Kuma idan ma'abucin wahala ya kasance (mawahalci) to, jinkirtāwa ake yi zuwa ga sauƙin al'amarinsa, kuma dā kun yi sadaka, shi ne mafi alhēri a gare ku, idan kun kasance kuna sani}. (Al-Baƙara: 278–279).

Na Sha biyu: Rowa da ƙwauro:

Kuma ita hujja ce ta son kai da son rai, don haka wannan marowacin ya taskance dukiyarsa kuma ya ƙi fitar da zakkar sa ga talakawa da miskinai, yana mai nuna kiyayya ga al'umman sa tare da yin watsi da ka'idar haɗin kai da 'yan uwantaka da Allah da Manzonsa suka yi umarni dasu. Allah yace: {Kuma kada waɗɗannan da suke yin rōwa da abin da Allah Ya bā su daga falalarSa su yi zaton shī ne mafi alhēri a gare su A'a, shī mafi sharri ne a gare su. Zā a yi musu saƙandami da abin da suka yi rōwa da Shi a Rānar jiyāma

Kuma ga Allah gādon sammai da ƙasa yake, kuma Allah, ga abin da kuke aikatāwa, Masani ne}. (Aal Imran: 180).

Na sha uku: Yin ƙarya da shaidar zur:

Saboda gamewar faɗin Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –: (Na hane ku da barin ƙarya saboda ƙarya tana shiryarwa zuwa fajirci, kuma lallai fajirci yana shiryarwa zuwa wuta kuma mutum ba zai gushe ba yana yin ƙarya kuma yana kirdadonta har sai Allah Ya rubuta shi a wajen Sa Maƙaryaci).

Daga cikin nau'ikan ƙarairayi abin ƙyama akwai shaidar zur, Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –ya yi karin gishiri wajen tunkuɗe ta da kuma gargadi game da illolinta, don haka ya ce wa sahabban sa: (Shin ba zan sanar da ku mafi girman zunubai ba, yin shirka da Allah da sabawa iyaye, ya kasance a kishingiɗ, sai ya zauna ya ce: da faɗ zur, dai shaidar zur) [28] Bai gushe ba yana maimaita shi a matsayin gargadi ga al-umma da su faɗa ciki.

Na Sha huɗu: Girman kai, da ruɗu, da Jiji da kai, da taƙamai:

Girman kai, da ruɗu, da taƙama munanan halaye ne, abin zargi kuma abin ƙyama a cikin Addinin Musulinci, kuma Allah –Maɗaukakin sarki – Ya faɗa mana cewa baya son masu girman kai, kuma yace dasu a lahira, {Shin bābu mazauni a cikin Jahannama ga māsū girman kai} (Zumar: 60), Mai girman kai, abin ruɗu wanda yake ji da kansa, abin ƙine a wurin Allah, kuma abin ƙine a wurin halttarSa.

C– Tuba daga abubuwan da aka haramta

Wadannan manyan zunubai da saƙon da muka ambata, dole ne kowane musulmi ya yi tsananin taka tsantsan kada ya faɗa cikin su, domin duk aikin da mutum ya aikata to za'ayi masa sakayya akansa a ranar Alkiyama. Idan alheri ne to alheri (zai gani), idan kuma sharri ne, tosharri (zai gani).

Idan musulmi ya faɗa cikin ɗaya daga cikin wadannan abubuwan haramtawar, to anan take ya tuba daga gareshi, ya koma ga Allah ya nemi gafara daga gareShi, kuma ya wajaba ya cirata daga wannan zunubin daya faɗa ciki idan tuban sa na gaskiyane, kuma yayi nadama akan abinda ya aikata, yayi niyyar bazai koma ba gareshi, idan wani zalunci ya afku daga gareshi akan wani ya mayar masa ko ya nemi yafiyar sa, anan tuban sa zai zama na gaskiya, kuma Allah Ya karɓi tubansa, bazaiyi masa ukuba akansa ba, mai tuba daga zunubi kamar wanda bashi da zunubi ne.

Kuma dole ne ya yawaita neman gafarar Allah, a'a, ya wajaba akan kowane musulmi ya yawaita istigfari game da abin da yake sane da shi na ƙanana ko manyan kurakurai Allah –Maɗaukaki – Ya ce: {*Ku nēmi gāfara daga Ubangijinku, lalle ne shi Ya kasance Mai gāfara ne*}. (Nuh: 10). Yawaita istigfari da komawa zuwa ga Allah siffa ce ta muminai masu

biyayya, Allah –Maɗaukaki – Ya ce: {Ka ce: (Allah Ya ce): "Yā bāyīNa waɗanda suka yi barna a kan rāyukansu! Kada ku yanke ƙauna daga rahamar Allah. Lalle Allah na gāfarta zunubai gabā ɗaya. Lalle Shī, Shī ne Mai gāfara, Mai jin ƙai. "Kuma ku mayar da al'amari zuwa ga Ubangijinku, kuma ku sallama Masa, a gabānin azāba ta zo muku, sa'an nan kuwa bā zā a taimake ku ba} (Az-Zumar: 53, 54).

D– Kulawar musulmai wajen ruwaito ingancin wannan Addinin.

Tunda maganganu, ayyuka da tabbatarwar Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – su ne masu bayyana kalmomin Allah – Maɗaukakin sarki – masu bayanin umarni da hani a cikin Addinin Musulunci, Musulmi sun kula sosai da inganci mai girma da ingancin hadisan da aka ruwaito daga Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma sun yi aiki tukuru wajen tace waɗannan ciratowar daga ƙarin da basa daga zancen Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – a kansa, da kuma bayanin maganganun ƙarya game da shi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma sun sanya ingantattun dokoki da ƙa’idojin da dole ne a yi la’akari da su wajen cirato waɗannan hadisai daga tsara zuwa ga wasu tsaran.

Kuma zamuyi magana a takaice game da wannan ilimin (ILIMIN HADISI) domin ya zama a bayyane ga mai karatu cewa lamarin da ya banbance al'ummar musulmai da sauran kungiyoyi da Addinai ta yadda Allah ya sauwaka masa daga kiyaye Addininsa. tsarkakakke mai tsabta wanda baya cakuɗa da karya da camfe–camfe a duk tsawon lokuta da zamanai.

Hakika cirato zancen Allah –Maɗaukaki– da kuma maganar Manzon Sa – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya dogara ne kan manyan lamura biyu sune: Haddacewa a cikin kirji, da rubutawa a cikin litattafai, musulmin farko sun kasance daga cikin al'ummomin da suka fi ikon hadda mai zirfi da kuma gamewar fahimta mai yalwa, saboda abin da suka bambanta dashi ta hanyar hankali da karfin kwakwalwa, wannan sananne ne ga wanda yayi tsinkaye a tarihin su, da jarraba labarum su, sahabi ya kasance yana jin hadisi daga bakin manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – sai ya haddace shi da kyau sannan ya cirato shi bayan haka ga tabi'in da zai haddace shi, sa'annan ya sadar da shi ga wanda ke bayansa, haka nan sanadin hadisin ya ci gaba da zuwa ga ɗaya daga cikin malaman hadisi da ke rubuta waɗannan hadisai, ya haddace su da zuciya kuma ya tattara su a cikin littafi da karanta wannan littafin ga ɗaliban sa, don haka suke

haddacewa, ya kuma tarosu a littafi yana karanta shi ga almajiran sa da sauransu a cikin kwalliyar jere, har sai waɗannan littattafan sun isa ga dukkan al'ummomi masu zuwa ta wannan hanyar da wannan salon.

Don haka ne ba a karɓar hadisi kai tsaye daga Manzon Allah – tsira da amincin su tabbata a gare shi – ba tare da sanin isnadin sa ba daga waɗanda suka ruwaito mana wannan hadisin.

Wannan al'amari kuma ya haifar da wani ilimin kimiyya wanda ya banbanta al'ummar Musulunci daga duk sauran al'ummomi, wanda shine ilimin maza ko kuma ilimin Jarhu Watta'adil.

Shi wani ilimin ne wanda yake kula da sanin halin waɗancan maruwaita masu yaɗa hadisan Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –. Ya shafi tarihin su, ranar haihuwarsu da mutuwar su, tare da sanin maumman su da ɗaliban su, da amintar malaman zamanin su sukayi musu, da gwargwadon yadda haddar su rake, da kuma kyautata haddar su, da abinda suke siffantuwa dashi na amana da gaskiyar hadisin da wanin hakan daga al'amuran da suka shafi

masanin hadisi, dan ya tabbatar da ingancin hadisin da aka ruwaito ta hanyar wannan sarkar daga masu riwaya.

Ilimi ne wanda wannan al'ummar ta kaɗaita da shi dan kwaɗfayi daga gareta akan ingancin zancen da aka jingina shi ga Annabinta, ba'a samu a tarihi ba tun daga farkonsa zuwa yau **ɗin nan**, cewa irin wannan gagarumin **koƙarin** ya faru na kulawa da hadisin wani daga cikin mutane kamar yadda aka kula da hadisin Manzon Allah– tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –.

Lallai cewa shi Ilimi ne mai faɗfi wanda aka rubuta a cikin litattafan da suka kula sosai da ruwayar hadisin, kuma sun ambaci cikakken tarihin rayuwar dubban maruwaita, ba don komai ba sai dai cewa sun kasance ne masu shiga tsakani wajen yaɗa hadisan Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ga tsararrakin da ke biye da su, kuma babu wata kara ga wani ɗaya a cikin mutane, kais hi ma'aunine a cikin zurfin suka, ana cewa maƙaryaci shi maƙaryaci ne, mai gaskiya kuma mai gaskiya ne, mai hadda mara kyau, da mai ƙarfi hadda da cewa haka yake, kuma sun sanya mafi zirfafa dokoki waɗanda mutanen wannan fannin suka sani.

A wurinsu hadisi bai inganta ba sai dai idan sarkar maruwaita ta sadu da juna, kuma adalci da gaskiyar hadisin suna nan a cikin waɗɗannan maruwaitan da karfin hadda da kiyayewa.

Daya batun a iilimin hadisi

Shi yana cikin yawaitar jerin masana masu ruwaito hadisi guda ɗaya, ta yanda hadisin da aka ruwaito daga Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya isa ta hanyar sama da sarka guda daga sarkokin masu ruwaya, sai ta zama hadisi guda ɗaya yana da isnadi biyu, uku, ko huɗu, wani lokacin sarkoƙi goma na masu riwaya, wani lokacin kuma fiye da haka.

Kuma gwargwadon yadda Isnadin ya yawaita, to hadisin yana da ƙarfi kuma aminci ya ƙaru an jingina shi ga Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –. Hadisin da wasu amintattun mutane sama da goma suka ruwaito shi a dukkan mata kansa ana kiransa hadisi mutawatir, kuma shi ne mafi girman hanyar ciratowa da saƙo ga musulmai. A duk lokacin da wani abu ya zama mai muhimmanci a addini musulunci kamar bayanin rukunan musulunci misali to riwayoyi mutawatirai zasu zama mafi yawa garesu, kuma

isnadan riwaya riwayarsu sai yayi yawa. A duk lokacin da wani abu ya zama na rassa ne da mustahabbai to sai riwayarsu su zama mafi karanci kuma himmantuwa dasu ya zama mafi rauni.

Mafi ɗaukakar himmatuwa da riwaya musulmai sun himmatu a cikin zurfafawa a cirato Alkur'ani mai girma, inda ya samu kulawa sosai a rubuce a siɗuru da kuma haddace shi a cikin kiraza, da kuma kyautata kalmominsa, da mafitar haruffansa da hanyar karatashi, haƙiƙa dubbai zuwa dubbai sun ciratoshi da isnadai na riwaya ta hanyar al'ummomin da suka biyo baya, saboda haka hannun canji ko jirkitawa bai shiga cikinsa ba a tsawon shekaru, Mushaf ɗin da ake karantawa a ciki Yamma shi ne Mushaf ɗin da ake karantawa a Gabas, Mushaf ɗin da ake samu a sassa daban-daban na duniya, daidai da abin da Allah – Maɗaukaki – Ya ce: {Lalle Mũ ne, Muka saukar da Ambato (Alkur'āni), kuma lale Mũ, haƙiƙa, Māsu kiyayēwane gare shi}. (Al-Hijr: 9).

E- Bayan haka:

Wannan shi ne Addinin Musulunci, wanda yake bayyana kaɗaita Allah – Maɗaukaki – tare da AllantakarSa, takensa (Babu wani abin bauta da gaskiya sai Allah) Wannan shi ne Addinin Islama, wanda Allah Ya yarda da shi ga bayin Sa a matsayin Addini.

{Kuma yaune Muka cika muku Addininku kuma Muka cika muku ni'amarku kuma Muka yarje muku Musulunci a matsayin Addini} (Al-Maa'ida: 3).

Wannan Addinin Musulunci ne, wanda Allah ba ya karɓa daga kowa sai shi, {Kuma wanda ya nēmi wanin Musulunci ya zama addini, to, bā zā a karɓa daga gare shi ba. Kuma shi a Lāhira yana daga cikin māsū hasāra}. (Aal Imran: 85).

Wannan Addinin Musulunci ne wanda duk wanda ya yi imani da shi kuma ya aikata aiki na gari zai kasance cikin masu rabauta a cikin gidajen Aljannar ni'ima, {Lalle ne, waɗanda suka yi ĩmāni kuma suka aikata ayyuka na ƙwarai, Aljannar Firdausi ta kasance ita ce liyāfa a gare su. Suna madawwama a cikinta, bā su nēman makarkata daga barinta}. (Al-Kahfi: 107-108).

Wannan shine Addinin Musulunci kuma bai keɓanta da wani rukuni na mutane ba, kuma bai keɓanta da wani jinsi na mutane ba, a'a, wanda ya yi imani da shi kuma ya kira mutane zuwa gare shi shi ne mafi cancantar mutane dashi, kuma ya kasance mafi girma ga Allah –Maɗaukaki– {**Lallai mafi girmanku a wurin Allah Shine mafi tsoron Allah a cikinku**}. (Al-Hujurat: 13).

Dole ne mu faɗakar da mai karatu mai girma game da mahimman batutuwan da suka hana mutane daga wannan Addinin da kuma hana su shiga ciki:

Na farko: Jahiltar Addinin Musulunci a aƙida da dokin sa da ladubban sa – kuma mutane maƙiya ne ga abin da suka jahilta – kuma saboda haka yana wajaba ga masu sha'awar sanin Addinin Musulunci yayi karatu, sannan yayi karatu, sannan yayi karatu, har sai ya nemi sanin wannan addinin daga tushen sa na asali. Kuma karatun ya kasance cikin tsaka-tsakin yanayi na adalci wanda ke binciko gaskiya tare da rashin son kai.

Na biyu: Ta'assubanci Addini, al'adu da wayewar da mutum ya tashi a kansu ba tare da yin zurfin tunani da taka tsan-tsan game da ingancin Addinin da aka taso shi ba, kuma kishin kasa ke motsawa a ciki, tare da yin watsi da kowane

Addini ban da Addinin iyayesa da kakanninsa, tsattsauran ra'ayi yana rufe idanu, ya toshe kunnuwa, ya kuma tsare hankula, don haka mutum ba ya yin tunani da 'yanci kuma ba tare da nuna bambanci ba kuma ba ya bambancewa tsakanin duhu da haske.

Na uku: Son rai, da kwaɗayinsa, da sha'awansa, don suna motsa tunani da nufi zuwa inda suke so kuma su halakar da mutum daga inda bai ji ba, kuma hana shi da ƙarfi daga karɓar gaskiya da sallamawa zuwa gare shi.

Na Huɗu: Akwai wasu kurakurai da karkacewa tsakanin wasu musulmai waɗanda ake jingina su ga Addinin Musulunci akan ƙarya, kuma Musulunci ya barranta daga gare su, kuma bari kowa ya tuna cewa Addinin Allah ba shi da alhakin kura-kuran ɗan Adam.

Kuma hanya mafi sauƙi ta sanin gaskiya da shiriya ita ce mutum ya juya zuciyar sa zuwa ga Allah, yana mai tuba da roƙonSa, yana roƙonSa Ya shirya da shi zuwa ga tafarki madaidaici da Addini madaidaici wanda Allah Yake so kuma Ya yarda da shi, kuma bawa ya sami rayuwa mai kyau da farin ciki na har abada, wacce bazai taɓe a bayanta ba har abada, kuma ya sani cewa Allah Yana amsa addu'ar mai roƙo idan ya

kiraye Shi, Allah -Maƙaukaki Yana cewa: {Kuma idan bāyiNa suka tambaye ka daga gare Ni, to, lalle Ni Makusanci ne. Ina karɓa kiran mai kira idan ya kirā Ni. Sabōda haka su nēmi karɓawaTa, kuma su yi ĩmāni da Ni: tsammāninsu, su shiryu}. (Al-Baƙara: 186).

ABUBUWAN DA KE CIKIN LITTAFIN

ADDININ GASKIYA.....	0
Gabatarwa	4
Mai Karatu Maigirma:	10
1-Kalmar Tauhidi: Dalilin shahadar cewa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah)	12
B- Me yasa Allah ya halicce mu?	24
2- Muhammad Manzon Allah ne.....	28
A- Menene ma'anar Manzo? Kuma wanene Muhammad? Shin akwai wasu manzanni banda shi?	28
B- Na farkon Manzanni, Babanmu Adam, amincin Allah ya tabbata a gare shi:	29
C- Nuhu, aminci ya tabbata a gare shi:	32
D- Annabi Hud, amincin Allah ya tabbata a gare shi	37
E- Annabi Saleh, amincin Allah ya tabbata a gare shi	39
F- Annabi Hud, amincin Allah ya tabbata a gare shi	41
G- Annabi Luḍ, amincin Allah ya tabbata a gare shi	43

H- Annabi Shu'aib, amincin Allah ya tabbata a gare shi .	43
I- Annabi Musa, amincin Allah ya tabbata a gare shi.....	45
J- Annabi Isah, amincin Allah ya tabbata a gare shi.....	55
3-Muhammadu Manzon Allah ne (Cikamakin Annabawa da Manzanni).....	61
A- Nasabarsa da Darajarsa	62
B- Siffofinsa	62
C- Kuraishawa da Larabawa	63
D. Aiko Annabi – tsira da Amicin Allah su tabbata a gare shi -	65
F- Karfafar Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi -	79
F- Sahabbai masu girma	83
4- Rukunan Musulunci	85
Rukunin farko: shedawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah kuma Muhammadu Manzon Allah ne.....	85
Rukuni na biyu: Tsayar da sallah.....	86
Rukuni na uku: Zakka	87

Rukuni na Hudu: Azumin Ramadan.....	88
Rukuni na Biyar: Hajji zuwa Dakin Allah	89
5-Rukunnan Imani	99
6- Koyarwa da ɗabi'in Musulunci.....	100
A- Abubuwan da aka Umarta:	100
Na farko: Gaskiyar Magana	100
Na Biyu: Bada amanoni, da cika alƙawura da alƙawura, da adalci tsakanin mutane:	101
Na uku: Tawali'u da rashin girman kai:	102
Na Hudu: Karimci, da kyauta, da ciyarwa a cikin hanyoyin alkairi:	103
Na biyar, haƙuri da jurewa cutarwa:.....	103
Na Shida: Kunya:	104
Na Bakwai: Bin Iyaye	105
Na Takwas: Kyawawan halaye tare da wasu:	108

Na tara: Jihadi a tafarkin Allah Madaukakin Sarki don tallafawa wadanda aka zalunta, cimma Gaskiya da yada Adalci.....110

Na goma: Addu'a da zikiri da karatun Alqur'ani:111

Na sha daya: Koyon ilimin Shariah, da karantar da shi ga mutane, da kuma yin kira gare shi:113

Na goma sha biyu: yarda da hukuncin Allah da ManzonSa:114

B-ABUBUWAN DA AKA HARAMTA DA WADANDA AKA HANA.....116

Na Farko: Shirka:juyar da kowace irin bauta ga wanin Allah Madaukaki):116

Na Biyu: Sihiri, bokanci, da da'awar ilimin gaibu:.....117

Na Uku: Zalunci:.....118

Na Huɗu: Kashe rai wanda Allah Ya haramta, sai dai da haƙƙi:.....119

Na Biyar Ta'addanci ga mutane da dukiyyoyinsu:120

Na Shida: Ha'inci, yaudara da cin amana:.....120

Na Bakwai: Ta'addanci ga Mutane:.....	121
Na Takwas: Yin caca – caca – shan barasa da shan miyagun ƙwayoyi:.....	123
Na Tara: Cin mushe, jini, da naman alade:.....	123
Na Goma: Yin zina da aikin mutanen Luɗu:	124
Na Sha daya: Cin riba:	125
Na Sha biyu: Rowa da ƙwuroi:	126
Na Goma sha uku: Yin ƙarya da shaidar zur:	127
Na Sha hudu: Girman kai, Gururii, Jiji da kai, da takama:	128
C– Tuba daga abubuwan da aka haramta	129
D– Kulawar musulmai wajem ingancin ruwaito wannan Addinin.....	130
E– Bayan haka..	136
Abubuwan dake ciki.....	140